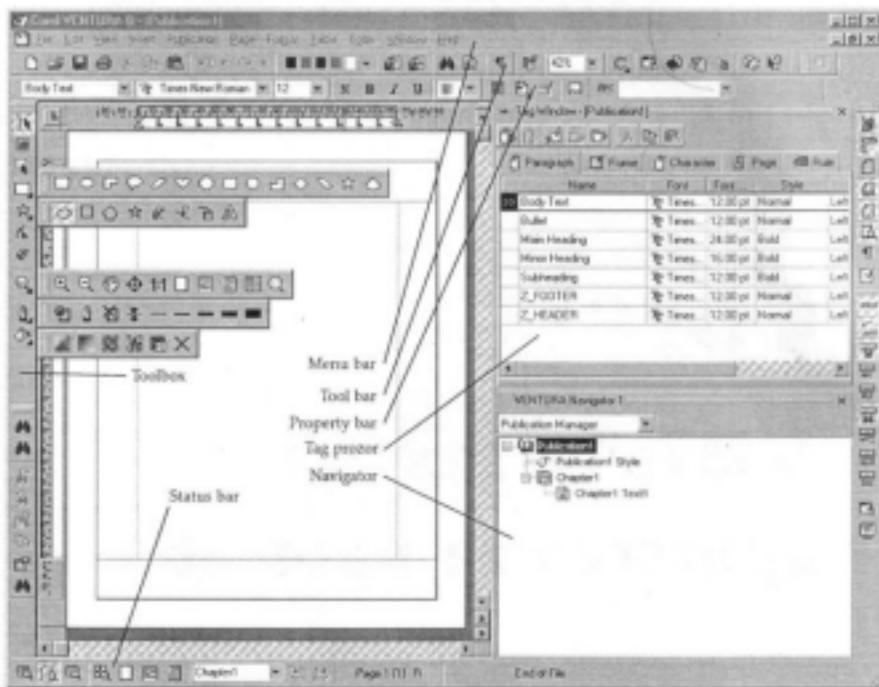

SPECIALNI
dodatak

Nenad Veljković
Marijana Anastasijević

Corel Ventura 8 uputstvo za upotrebu

Uvod

Jedan od prvih i najpoznatijih DTP programa, *Ventura*, obradovala nas je novom verzijom 8.433, koju smo već predstavili u našem časopisu („PC #39“, „PC #40“). Posle punog uklapanja u Windows okruženje i duge, bagovite mladosti, ovaj program konačno je počeo predvidljivo da se počna, ponudivši stabilno okruženje za rad.

Korisnici *Venture* verovatno se sećaju aprila 1997. godine i specijalnog dodatka posvećenog verziji 7 ovog paketa („PC #23“). Nismo se prevareli kada smo, u relativno kratkom periodu, zaključili da se verzijom 7 ovaj program znatno stabilizao i da „glomazna“ konstrukcija, ponekad zburjujuća i opterećujuća za korisnika, predstavlja potencijal, a ne „bočno rasipanje“ DTP energije. U međuvremenu je otkriveno i nekoliko bagova, od kojih je posebno bio neprijatan onaj sa fuznotama: veliki broj fuznota dovodio je, nakon skoka sa kraja na kraj poglavljia, do povremenog nestanka neke od njih što bi automatski reformatsiralo čitav segment teksta i ilustracija. Srećom, ostale situacije nisu irritizale *Ventura engine*, pa se ovom propustu nekako progledalo kroz peste.

Na vremenskoj osi verzija rastojanje je počelo da se smanjuje, te nismo dugo čekali na *Venturu 8*. Trenutna cena kompletne verzije Corel *Ventura 8* je 695 američkih dolara, a upgrade verzije 199 dolara. U novoj verziji ispravljen je bag sa fuzno-

tama, dok su manje greške otklonjene distribucijom dve upgrade datoteke (CV8PB433E.EXE – patch programa /7.977.728, CV8PHELP.EXE – help patch/ 10.328.245). Bagova i dalje ima, ali *Ventura 8* više ne preti da destabilizuje vaš rad i raspoloženje.

Detaljna reorganizacija olakšala je manipulaciju objektima strane, sledeći logičan koncept formatiranja teksta. Sistem primene tagova, koji je *Ventura* odatvo promovisala, unapredjen je i integriran u osnovno okruženje, rad sa slikama znatno je ubrzan a bogata PostScript podrška doprinela je pouzdanijem interpretiranju PS i EPS fajlova. Želja da se korisnički interfejs doveđe do savršenstva omogućila je pronađenje istih opcija u glavnom meniju, pop-up menijuima kao i njihovo izvršavanje sa tastature, korišćenjem short-cut-a. U ovom tekstu uglavnom ćemo pominjati poziciju opcija u glavnim menijima, dok će korisnici upotrebom programa lako naći i prečice. Zadržaćemo, takođe, koncept primenjen u pret-hodnom specijalom dodatku, pa ćemo opcije opisivati redosledom logičnim za prelom stvarnog dokumenta, obrazlažući usput važne pojmove neophodne u tom segmentu. Pojmove ključne za razumevanje preloma, smeštene u panelima (tabulatorima) Tag prozora, prikazaćemo detaljno (tabulator po tabulator).

Instalacija

Ventura 8 distribuira se na tri CD-ROM-a. Na prvom su *Ventura 8 Setup* i Help fajlovi, *DataBase Publisher 8*, *Photo-Paint 8*, *True Type* i *Type 1* fontovi, simboli, primeri i *script* fajlovi. Drugi CD nosi *Medis Indexer Program* i *Clipart* biblioteku, dok treći sadrži *WordPerfect 8*, *SGML Utilities*, slike i ostale objekte. Za startovanje programa potreban je Pentium (ili bolji) procesor, barem 16 MB RAM-a, najmanje 80 MB prostora na disku, *Windows 95/98* ili *Windows NT 4*.

Preporuka je da *Ventura 8* ne instalirate u direktorijumu *CorelDRAW 8* paketa, zbog eventualnog neislaganja verzija. Ukoliko verzije i odgovaraju,

naknadni upgrade bilo koje od njih zahtevajuće reinstalaciju oba programa i to sledećim redosledom: *CorelDRAW 8*, upgrade za *CorelDRAW* (revision ili patch), pa tek onda *Ventura 8*. Kako *CorelDRAW* i *Ventura 8* dele neke registre segmente (na primer *Writing Tools*), deinstalacija jedne od aplikacija učiniće ih nedostupnim za onu drugu.

Primećeno je da se instalacija *Venture* može „zaglaviti“ ako je u pozadini startovan neki od programa, zbog postojanja 16-bitnih drajvera ili lošeg drajvera za grafičku karticu. Onima koji na samom startu dožive ovu nepriliku savetujemo

uklanjanje AUTOEXEC.BAT i CONFIG.SYS datoteke (koristiti *renome*), izbor Standard VGA drajvera (*Start / Settings / Control Panel / Display icon / Settings / Change Display Type*) i pozivanje task liste (*Ctrl+Alt+Del*) iz koje se izbacuju svi programi (*End Task*) osim *Explorer-a*. Nakon instalacije *Venture* i resetovanja računara (ime se uključeni TSR programi automatski vraćaju), treba pažljivo instalirati odgovarajući SVGA drajver.

Opcija *Typical Setup* zauzima 255 MB prostora na disku i, pored osnovnog programa *Venture 8*, instalira *Photo-Paint 8*, *Corel Database Publisher 8* i neophodne dodatke. *Compact Setup*, na 74 MB, smešta samo *Venture 8* i minimum dodatnog pribora, dok *Custom Setup* dopušta instalaciju probranih komponenti ili instalaciju svih elemenata, pri čemu zauzima do 437 MB prostora na disku. Preporučujemo *Custom Setup*: korisnicima *Adobe Photoshop-a* nisu potrebne instalacije programa *Photo-Paint 8* ili *Database Publisher 8* (ukoliko ne rade na publikovanju baza podataka), a svako ko se bavi DTP-om identificuje se svojim setom fontova, tako da treba instalirati samo simbole neophodne za editor formula.

Instalacioni CD sadrži duga imena fajlova i *Real Mode* (DOS) CD-ROM drajvovi ih ne mogu

čitati, pa na početku instalacije možete dobiti poruku „*Cannot find setup.exe and/or one of its components...*“. Pošto se oni učitavaju iz datoteke *autoexec.bat* i *config.sys*, remirajte te linije kako biste omogućili da se drajveri 32-bitnog Protected Mode-a učitaju.

Kao posledica nemogućnosti *Setup* aplikacije da registruje neke segmente programa, korisnike sa prepunom *registry* bazom može da dočeka poruka „*General Protection Fault with Setup32 and Kernel32...*“ pred sam kraj procedure. Opcijom *Find/*.reg* treba pronaći sve fajlove sa ekstenzijom *.reg* iz foldera *Corel\Graphics*, označiti ih (*Edit / Select All*) i, nakon pritiska na *Enter*, odgovarati potvrđno na sve zahteve dijalog prozora. Korisniku je prepušteno da u toj situaciji napravi još i prečicu na glavni *.exe* fajl.

Venture 8 se uredno prijavljuje *Uninstall* sekciji i bez problema se može deinstalirati. Ukoliko ste sami konfigurisali radno okruženje i iz bilo kog razloga morate da je deinstalirate pa ponovo instalirate, uradite obavezno *backup* direktorijuma *Corel\Graphics\8\Workspace*, pa kasnije vratite *.CW_ fajlove na isto mesto. Najzad, *upgrade* i ostale korisne informacije nalaze se na adresi www.corel.com.

Kako početi

Definisanje radnog prostora

Koliko korisnika novog softvera odmah detaljno pročita uputstvo? Početnici više vole jasne i kratke priručnike kao dopunu „nabadača“ opcija i konkretnog ispitivanja rada programa. Namena ovog teksta je uputstvo za rad kroz praksu. Tako ćemo najbolje predstaviti osnovnu logiku programa, prisutnu i u ostalim, rafiniranijim segmentima kasnijih pogлављa. Novi korisnik će lakše pratiti detaljne opise opcija i pojmove jer je „tuda već prolazio“.

Spomenuli smo potrebu za podešavanjem radnog okruženja i njegovim prilagodavanjem zahtevima korisnika. U *Tools* meniju uočavamo pozitivne efekte reintegracije opcija: iako su mnoge zasebno navedene, sve je objedinjeno u *Options panel* (*Tools / Options / Workspace*). Korisnik može izabrati *default workspace*, radno okruženje

bezne bazirano na *Page Maker-u* ili *QuarkXPress-u*. Ako se izabere bilo koje drugo radno okruženje, treba odmah aktivirati *Set as current*, jer će u protivnom sve opcije biti snimljene u prethodni *workspace*.

Prilagodavanje radnog okruženja (Options)

Preporučljivo je izabratim milimetre za mernu jedinicu (Units), ostavljajući Point za fontove i linije, a u opciji Save odabratim External references all imported pictures, kako bi se izbeglo vezivanje ilustracija za publikaciju i time ubrzao rad. U uslovima nestabilnog napora razmislite o aktiviranju opcije Save / Auto-Backup. Odaberite Workspace opciju u rubrici Tools / Options / Customize; uz desnu ivicu ekrana pojavljeće se toolbar sa parametrima, kojima se postepeno i uz beze izmene radnog okruženja može odabratim najbolja kombinacija.

Kod prvog startovanja Ventura i Photo-Paint učitavaju osnovni Regional Settings (merne jedinice), onako kako su postavljene u Control Panel / Regional Settings. Ako se u meduvremenu nešto promeni, u direktorijumu /Workspace/Ventura/folder sa imenom Workspace-a (*_default*), obratite odgovarajući INI fajl.

Parametri publikacije (Publication Properties)

Na početku preloma dokumenta treba definisati opšte parametre, dakle one koji će važiti za celu publikaciju. U Publication meniju startujte Publication Properties dijalog i krenite redom...

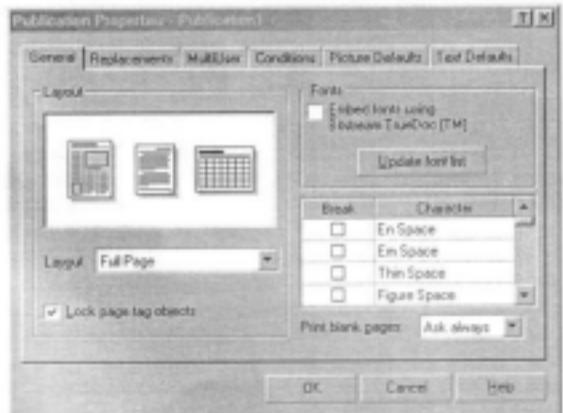
General tabulator U Layout segmentu izaberite osnovni tip dokumenta: klasičan (Full page) ili neki od Booklet tipova. Ako pokušate štamputi Booklet tipa, posle prvog lista dolazi do blokade, a

dioda na štampaču neprekidno treperi. Font sekcija omogućava da uz publikaciju snimamo i sve korišćene fontove po Bitstream TrueDoc tehnologiji; takvi fontovi omogućavaju pregled dokumenta na nekom drugom računaru. Aktiviranjem ove opcije dobija se poruka da Corel ovu tehnologiju distribuira samo radi pregleda glavnog dokumenta, a ne za potrebe štampanja i slično; klik na Accept rešava i tu formalnost! Ukoliko se u toku rada na publikaciji doda još neki font, posetite ponovo ovu sekciju i kliknite na Update font list. Štrikljanjem odgovarajućih znakova na listi Break karaktera određuje se pozicija za prelom teksta u novi red. Kod publikacija sa više poglavija u Print Blank Pages kombo boksu, reguliše se ubacivanje praznih strana, ukoliko se poglavije završava na istoj (levoj ili desnoj) strani na kojoj se očekuje da počinje sledeće. Time se omogućava da kod ebostrane štampe svako poglavje počne na pravoj strani.

Replacements tabulator Opcija Text before/after zahteva unos imena za prefiks ili sufiks paragraf ili karakter taga, i unos samog prefiksa/sufiksa u rubriku Defined text. Tasterom Add takve definicije se smještaju na listu a pristupa im se iz General tabulatora dijalogu Paragraph Tag Property (glavnog i lokalnog) i Character Tag Property. Variable definicija radi po veoma sličnom principu: imenuje se varijabla (Name), unesete tekst koji treba ubaciti u prelom (Substitutions) i tasterom Add doda na listu. Iz Insert menija, opcijom Variable marker (nakon izbora naziva varijable) ubacujete sadržaj Substitutions sekcije u tekst.

MultiUser tabulator Listi se Add user tasterom dodaje mrežni korisnik i njegova lozinka, a na centralnoj tabeli dodeljuju mu se prava pristupa publikaciji, nekom poglaviju ili samo mogućnost preglede aktuelne publikacije.

Conditions tabulator U Conditions kombo boksu treba upisati naziv za uslov koji želite postaviti. Upisite, recimo, reč „engleski“ i klikom na Add pridružite je listi uslova. Upišite zatim reč „fran-

General tabulator Publication Properties dijaloga

čuski" i takođe je dodajte listi; primetićete da su obe reči čekirane. Napustite taj dijalog sa OK, kliknite u pasus sa, recimo, engleskim tekstom i iz menija *Format / Tag Conditions* dodajte uslov (*Add*) za aktuelni *Paragraph tag* (navedeni i u zaglavlju prozora). Iz liste raspoloživih uslova na desnoj strani prebacite red „engleski“ na levu stranu, pa to ponovite kliknuvši prethodno na pasus sa drugim tagom u kome je, recimo, francuski tekst. Da bi se na radnoj površini videlo samo ono što ima uslov „engleski“, deaktivirajte uslov „francuski“ iz menija *Publication / Publication Properties / Conditions*. Mogućnosti primene su velike, naročito ako radite višejezične publikacije. Postoji i mogućnost promene ilustracija koje prate tekst ili istog teksta uz različite ilustracije. Ova opcija se može koristiti i sa okvirima i tabelama, ali ne i sa tagovima za fuznote, endnote, hedere, futere, sadržaj, indekse i *Auto-Numbering*.

Picture defaults tabulator Na ovom panelu definiše se rezolucija prikaza slike u publikaciji, pri čemu *Limit Resolution* To ograničava rezoluciju na unete vrednosti dpi-a ili sliku prikazuje u punoj rezoluciji. Opcije, naravno, ne utiču na postupak štampe. Ograničenje raspoložive memorije po slici određuje se u segmentu *Memory*. *Generate Optimized Palettes* generiše optimalnu paletu prema palettama učitanih slika, što rezultuje eliminisanjem nepotrebnih boja, smanjenjem kvalitetom prikaza, ali i manjim utroškom memorije. Ni ova opcija ne utiče na postupak štampe.

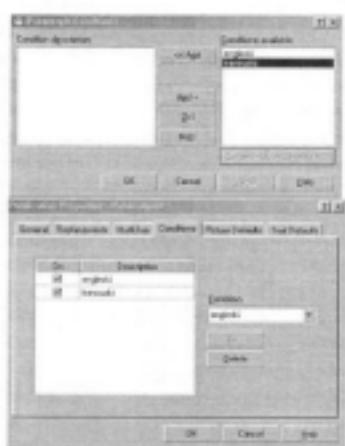
Text Defaults tabulator Pre snimanja publikacije korisnik odlučuje da li se pored osnovnog *Ventura filea* (VPI) odvojeno snima i tekst. Time se omogućava dodatno manipulisanje na tekstu van *Venture*. Desnim klikom na naziv teksta u *Navigator-u* treba se opcija *Text Files Properties* a za-

tim čekira *Export on Save*. Na ovom tabulatoru unose se podaci za format izvezelog teksta. Za RTF (Rich Text) format ponudene su i opcije kojima se definije kako će se atributi *Venture* preneti u RTF; preporučujemo *Corel Ventura Markup*. U *File Location* segmentu definije se lokacija eksportovanog fajla.

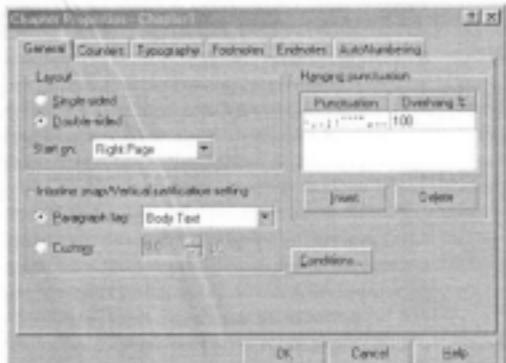
Podešavanja parametara poglavља (Chapter Properties)

Venture omogućava definisanje parametara koji će važiti i na nivou poglavљa. Iz bilo kog poglavљa (*Chapter*) moguće je sa menija *Publication* ili desnim klikom na *Chapter* u *Navigatorku*, učitati dijalog *Chapter Properties* koji se odnosi na tekuce poglavљje. Ovde se nalaze ključne opcije, kao neophodna prethodnica daljih podešavanja.

General tabulator Izborom *Layout* opcije na novou publikaciju nismo završili posao – tamo smo bireali tip ispisa (npr. *Full Page*, *Booklet*...), dok ovde definisemo da li je to „jednostrani“ (*Single-sided*) ili „dvostrani“ (*Double-sided*) dokument. „Jednostrani“ dokumenti su, npr. maturski radovi, duža i kompleksnija poslovna pisma u kojima nije bitan odnos desno-levo. U rubrici *Start on* bira se strana na kojoj poglavljje počinje; neka vas ne buni to što izborom leve strane prvo poglavljje i dalje počinje stranom 1. Smatra se da u prelomu „dužih“ dokumenata tekst počinje na (neparnoj) strani (paginacija 1), pa će izborom leve strane kao početka tek od drugog poglavљa start biti na nekoj od neparnih strana koje slede. Pored izbora leve i desne strane kao početne pozicije poglavљa, *Venture* nudi i opcije *Left / Either Page* i *Right / Either Page*. U takvim situacijama, izborom opcije *Right / Either Page* prvo poglavljje uvek počinje na desnoj strani, dok će sva ostala počinjati na strani koja sledi iza kraja prethodnog poglavљa. Dobro preumislite kako ćete organizovati

Formiranje i dodavanje uslova za višejezički dokument

Izgled Chapter Properties dijaloga

publikaciju i poglavlja, jer će se to kasnije odraziti na paginaciju, izradu sadržaja, indeksa itd.

U rubrici *Interline snap / Vertical justification* treba izabrati tag (najčešće *Body text*, odnosno tag osnovnog teksta) čija će se *Inter-line* vrednost koristiti u opcijama kao što su *Format / Snap To / Inter-line* i *Vertical Justification*. Ukoliko željenu vrednost ne sadrži nijedan od formiranih tagova, upišite je u rubriku *Custom*. *Hanging Punctuation* smo već pominjali (*Paragraph Properties / Align tabulator*) na mestu gde se samo aktivirala ova opcija. Na ovom panelu definija se znaci (npr. navodnici) koji bi, došavši na početak reda, mogli da stvore vizuelni efekat „nazubljenosti“ leve ivice teksta. Korisnik može preko *Insert* tastera da unese željene znake, mada je poruđeni set „krivac“ sasvim dovoljan. U koloni *Overhang* dodejluje se vrednost njihovog pomaka (u procentima) u područje leve margine.

Na *General* tabulatoru nalazi se i taster *Conditions*; uslovi koje smo spomenuli mogu se primeniti ne samo na tekst, tabele i okvire, već i na poglavlja. Ako se jednom tipu poglavlja (npr. jezičkoj varijanti) dodeli jedan uslov, a drugoot drugi, aktiviranjem (čekiranjem) i deaktiviranjem pojedinih uslova određena poglavila postaju vidljiva, a ostala privremeno nestaju.

Counters tabulator U ovom panelu bira se tip numeracije poglavlja, strana, tabele i ilustracija. Pomeđu arapskih i rimskih brojeva priložene su i znakovi tipo *one two*, pa se njihovim izborom u

koloni *Language* definiše i odgovarajući jezik. U koloni *Continue from previous* omogućeno je da se numeracija sledećeg poglavlja nastavi na prethodno ili se u koloni *Start number* unosi različita vrednost.

Typography tabulator Segment *Chapter defaults* sadrži opcije koje smo definisali na nivou publikacije, ali možete uneti i parametre karakteristične za konkretno poglavlje. Pozicija bazne linije teksta uz gornju ivicu okvira određuje se izborom rubrike *Cap-Height* (prvi red se visinom velikih slova približava gornjoj ivici) ili *Inter-Line* (odmicanje prvog reda sa vrednost meduredunog proreda). Aktivirani *Column balance* omogućava da se višekolonski tekst završi popunjavajući sve kolone, dok *Pair kerning* reguliše razmak između specijalnih parova karaktera, stvarajući vizuelno prihvativiji efekat (npr. AV). Udovice (Widows) i siročići (Orphans), hifenaciju (deo na slogove) i vertikalno uravnanje strane, spomenućemo kada budemo govorili o tagovima.

Footnotes tabulator Većina stručnih knjiga koristi fusnote. To je sistem u kojem reči označene brojem u osnovnom tekstu dobijaju dopunsко tumačenje (pod istim brojem) u dnu strane. U *Footnotes* segmentu bira se tip numeracije (*Number style*), unos sopstvenih indikatora karaktera (*Custom mark*), format ispisu izabrane označke u dnu strane (I, [1], (1), -1- i tome slično, prema zahtevu dizajnera) i definije početni broj. Preko *Properties* tastera određuje se font za ispis fusnota. Atributi linije kojom će opis fusnote biti odvojen od osnovnog teksta (širina, debeljina i udaljenost od teksta), unose se u delu *Add separator line*. Podešavanjem uslova numeracije (*Options*) fusnota će se resetovati na početnu vrednost

Pragnemo da Vam usta je neaktivirati u djelovanju *Ctrl+Enter* ili poklada, ali je eventualno moguće da se ukloni. Ukoliko je to potrebno, uklonite ugradnu blok ključ od svih mrežnih raspodjeljivih programova (npr. po preporuci Corel-4, uključujući radion *CorelDraw 8*, ugradnu je *CorelDraw 9* itd.) i ponovo instaljite *Windows*.

1. *CorelDRAW* je program za crtanje i dizajn, mrežni i lokalni.

2. Dugmadi kontrole je aktivno u nekim verzijama programova.

Izgled markera i referentnog teksta fusnota

na svakoj strani (*Each page*) ili na početku svakog poglavlja (*Each Chapter*).

Maximum height je vrednost visine koju sve fuznote mogu zauzeti na jednoj strani; sve preko toga prebacuje se na sledeću. *Keep with reference* omogućava da se referentni marker u tekstu i referentni tekst fuznote uvek nalaze na istoj strani. Da bi okvir koji nosi tekst fuznota poprimio identičnu višekolonsku strukturu glavnog okvira, aktivirajte *Use page columns*. Teško bi se u praksi našla upotrebljiva vrednost ove varijante, jer *Ventura* ne ume referentni tekst da smesti ispod kolone u kojoj je i referentni marker. U prilog tom uverenju ide i vrlo ružan efekat medukolonskih linija koje se takođe prenose iz glavnog formata u okvir fuznote.

Endnotes tabulator Endnote su slične fuznotama, ali se postavljaju na kraju poglavlja. Koriste se u situacijama kada ne postoji potreba za direktnim tumačenjima pojmoveva iz osnovnog teksta ili su tumačenja važna u naprednom pristupu temi, pa ne moraju zamarati prosečnog čitaoca. Zbog prirode pozicioneiranja, ovaj panel sadrži samo opcije za izbor tipa numeracije, formata, fonta, jezika i početnog broja.

AutoNumbering tabulator Ponekad treba numerisati pasuse određenog taga, recimo zbog korekture. U rubrici *Number of Levels* unosi se broj očekivanih nivoa. U glavnoj tabeli pojavljuje se odgovarajući broj redova sa podacima: hoće li se oznake prethodnog nadovezivati na oznake nadrednog naslova, kojim se stilom vrši numeracija, od kog broja počinje, ima li prefiksa ili sufiksa i na koji tag se odnosi. Taster *Insert* omogućava ubacivanje broja poglavlja, tabulatora ili karaktera po izboru. *Presel / Details* omogućava da se atributi odaberu prema grafičkim predlošcima. Novoformirani tag *Z_SEC* u startu poprima atribute pasusa uz koji je pozicioniran, ali se u Tag prozoru to može promeniti. *AutoNumbering* ne numeriše tekst u tabelama, jer one ne sadrže imenovane fajlove na kojima ova opcija radi.

Definisanje atributa strane

Po ulasku u *Venturu* i nakon izbora opcije za formiranje novog dokumenta (*New Publication*), dobjave prazan „list“. Desno od njega je *Ventura Navigator* prozor sa prepremljenim nazivom publi-

kacije (*Publication1*), stilom u kome će se čuvati svi atributi (*Publication1 Style*) i prvim poglavljem (*Chapter1*). Klikom na svaki od ovih elemenata koji je prethodno selektovan (kliknite jedno, malo sačekate pa opet kliknete) menjate njegovo ime, dok desni klik na naziv publikacije i izbor opcije *Save As* iz menija omogućava promenu imena i snimanje.

Gornji desni segment ekrana (iznad *Navigat- tor-a*) predstavlja integrirani *Dockable Tag* prozor u kome su objedinjeni svi tipovi tagova. Tag je imenovan skup osobina objekata i veoma je važan pri preloženju teksta. Korisnik počinje rad na publikaciji formiranjem *Page tag-a*, u kome su smešteni svi relevantni podaci o strani. Ako je tekst složen, pa sadrži specifične oblike strana (prva strana kojom počinje tekst, poslednja strana, strane „u sredini“, tabele *Landscape* orijentacije i slično), možemo odmah na početku formirati *Page tag-ove* i kasnije ih jednim klikom ili *Drag and Drop* postupkom dodeljivati stranicama. Pošto izaberete *Page tabulator* u Tag prozoru, pojavljuje se red *Default Page*. Vlasnici većih monitora mogu da prošire *Dockable* prozor sa tagovima, kako bi bolje videli važne parametre formata strane. Desnim tasterom miša kliknite na pomenući red i izaberite opciju *Page Tag Properties*, kojom otvarate odgovarajući dijalog.

Tabulator Layout omogućava podešavanje formata strane (*A4 / A5 / Custom...*) i njene orijentacije (*Portrait* ili *Landscape*). Preporučujemo da deaktivirate opcije *Show Header* i *Show Footer* dok ne podešite parametre koji određuju dimenzije strane. U ovom stadijumu upoznavanja sa *Venturom*, ne pitajte zašto!

Na tabulatoru *Margins* treba podešiti marge i tako odrediti udaljenost teksta od ivice zamislenog papira. Ukoliko naručilac preloma „zada“ samo širinu i visinu glavnog dela strane, za veličinu lista papira treba izabrati najbliži (veći) format (*A4, A5...*), od njegove širine i visine odabranu zadate dimenzije, podeliti razliku na dva i te brojeve uneti kao levu i desnu, gornju i donju marginu. Naravno, leva i desna, odnosno donja i gornja marga ne moraju da budu jednakne – često je zbog zagлавja strane zgodno da gornja (*Top*) marga bude veća od donje (*Bottom*), a zbog korišćenja da leva (*Left*) bude veća od desne

(Right). U ovom segmentu važno je da se podesi i Margin Layout: Same on left and right pages, Mirrored on left and right pages ili Different on left and right pages.

Nakon podešavanja, tabulator Columns sadržaće širinu aktivnog dela strane. Ako želite tekst u više kolona, u polje Number of columns upišite odgovarajući broj, a u donjoj tabeli definisite razmak između kolona (Gutter) i eventualno razdvajanje kolona vertikalnim linijama (Rules). Ako će višekolonski tekst biti često „prekidan“ podnaslovima, proverite opciju Column text flow, dok je za uravnanje dva kolona zadužena opcija Column Balance. Za one koji tek počinju da se upoznaju sa nekim od pomenutih pojmoveva, preporučujemo taster Presets u desnom gornjem ugu. Nakon klikka na njega, taster dobija natpis Details i omogućava povratak u formular za preciznije zadavanje atributa.

Contents tabulator je zadužen za sadržaje vidljive na svakoj strani određenog tipa. U režimu View / Page Tags (bevši Master Page režim) uočite levu i desnu stranu šablonu koji ste definisali (u ovom slučaju to je Default Page, iako ste izborom u Page Tag prozoru i opcijom New Page Tag mogli ove attribute imenovati drugačije). Pretpostavimo da u gornjem desnom ugлу svake strane treba da se pojavi neka slika. Sa Toolbox-a (formular sa alatkama, uz levu ivicu ekranra) izaberite Frame Tool/Rectangle i na željenoj poziciji razvucite okvir (lakše je manipulisati slikom u okviru). Obratite pažnju na to da li okvir pozicionirate na levi ili desni deo šablonu. Desnim klikom u okvir i izborom opcije Picture / Import učitajte željenu ilustraciju. Na tabulatoru Contents videćete novu sliku, pripadajuću spisku grafičkih sadržaja, a tasterom Properties dolazi se do dijalogu za precizno definisanje rezolucija (tabulator Screen Display).

Ako želite da se prvi red teksta na strani visinom velikih slova primakne gornjoj ivici okvira strane, na Tipography tabulatoru podesite Text positioning / First Baseline na Cap-Height ili Inter-Line, ako hoćete da od te ivice bude udaljen za pred među redovima. Izborom opcije Vertical justification / Feathering forsirate da se poslednji red teksta uravna sa donjom ivicom glavnog okvira (izbegava se efekt „igrajuće“ strane). Opcija Fea-

turing to postiže dodajući prostor između redova, dok opcija Centering po potrebi dodaje čitave prazne redove.

Ako na Page Tag Properties / Layout strani aktivirate opciju Show Header odnosno Show Footer, na odgovarajućim pozicijama šablonu pojavljuju se dodatni okviri. Klikom u okvir zaglavljaju ili podnožja primetiće tri pozicije cursora: levu, srednju i desnu. Izaberite odgovarajuću i desnim klikom, iz pop-up menija, startujte Insert / Number-Cross Reference / Page Number. Tako ste u zaglavljaju ili podnožju strane uneli marker za numeraciju (paginaciju) strana.

Rales tabulator omogućava podešavanje rasporeda linija okvira na šablon stranama, a tabulator General je zadužen za izbor boje pozadine i kontrolu vertikalnih linija (Vertical Rules). Da biste ponovo dobili osnovni pogled na stranu, izaberite opciju View / Page Layout glavnog menija. Za brži prelazak iz moda u mod koriste se tastere i smešteni na levu stranu statusne linije.

Atributi sadržaja strane

Imenovali smo publikaciju, formirali i imenovali attribute strane i sada možemo razmišljati o atributima korisnog sadržaja - teksta, slova, okvira i linija. Počnimo od unosa teksta: korisnik ga može otuknuti direktno na radnu podlegu ili uvesti (File / Import Text) iz jednog od mnogobrojnih podržanih formata, na primer Word-a. Zato ćemo tu vezu i smatrati standardnom procedurom, a kodine rasporede 1250/1251 standardnim kodnim rasporedima. Svi Import filteri Venture 8 rade savršeno, ali se u praksi najčešće koriste Rich Text format ili clipboard. Tom prilikom se korektno prenose svi uobičajeni atributi (kursiv, bold, indeksi itd), kao i jednostavne tabele. Obratite pažnju na to da u Import dijalogu aktivirate opciju Insert at cursor – u protivnom nećete odmah videti tekst.

Pretpostavimo da u tekstu imate dva tipa naslova. Kliknite na red sa sadržajem prvog naslova i iz Tag prozora izaberite Paragraph tag. U donjem delu će se pojavit niz osnovnih tagova programa Venture. Desnim klikom izaberite svaki od njih (osim taga Body Text) i uklonite ga sa liste komandom Delete Paragraph Tag(s). Potencijalni pasus koji već poseduje ovaj tag preformati-

raje u osnovni (*Body Text*), odgovorivši potvrđno na postavljeno pitanje. Zatim kliknite desnim tasterom na istu površinu i izaberite *New Paragraph Tag*. U rubriku *New Tag Name* upišite pogodan naziv – davanje logičnih imena tagovima kod složenijih publikacija bitno će olakšati život.

Klikom na *New Tag Properties* otvara se dijalog *Paragraph Tag Properties*. Počinjemo od atributa prvog naslova. Na prvom tabulatoru (*Font*) podesite tip i veličinu slova. Horizontalno uravnanje (*Text Alignment*) izaberite na Align tabulatoru a na Space tabulatoru odredite koliko će naslov biti „odbijen“ od prethodnog teksta (*Line spacing / Above*) i koliko će „gurati“ tekst koji sledi (*Line spacing / Below*). Treba predviđeti i šta će se dešavati sa vrednošću *Above* kada se taj naslov nalazi u vrhu strane; obično treba deaktivirati opciju *Add Above space at column top*, kako *Above* vrednost ne bi bila uzimana u obzir kada je naslov na vrhu stranice. Ako želite da naslov uvek prede na sledeću stranu, podesite *Page Break / Before* na *Breaks* tabulatoru. Na *Typography* tabulatoru (*Vertical justification / Max. Inter-Line*) unesite

vrednost koju će opcija vertikalnog uravnanja koristiti i dodavati proredu. Prethodnu radnju ponovite za svaki naslov.

Sada postavite kurzor u „običan“ pasus, kliknite desnim tasterom na *Body Text* i izaberite *Paragraph Tag Properties*; tako definisite atribute standardnog passusa. Po izlasku iz dijaloga (taster OK), dvoklikom na *Body Text* ili *drag and drop* metodom dodelite passusu definisane atribute.

Unos ilustracija smo već pomenuli, a sada ćemo ga detaljnije opisati. Sa palete *Toolbox*, koja je na levoj strani ekranra, izaberite *Frame Tool* i razvucite frejm odgovarajućih dimenzija. Desnim klikom u unutrašnjost okvira učitajte željenu sliku (*Picture / Import*), a onda u *Tag prozoru*, opcijom *Frame tag* i desnim klikom na *Default Frame*, selektujte *Frame Tag Properties*. Na *Placement* tabulatoru podesite opcije *Text Flow / Outside frame* (da li će tekst ići oko okvira sa slikom ili preko njega) i *Frame anchor / Position*, definisuci za koji će se element strane i teksta okvir „zlepiti“ (okvir se posmera zajedno sa tekstrom, ili je fiksiran za određeni passus, kolonu ili stranu).

Radno okruženje

Vec prvi pogled na ekran ukazuje na težnju autora da u glavni korisnički interfejs integrira razne opcije koje su se pokazale korisnim. Najuočljivija je *Deckatic Dialog* logika, koja sa „ravnim“ dizajnom ukazuje na praćenje trendova i vizuelno uskladjanje sa Microsoft-ovim proizvodima. U gornjem desnom delu ekranra grupisani su svi tipovi tagova u *Deckatic Tag Window*. Sistem tagova je ključan za formattiranje sadržaja strane. Svi atributi ovisaju o passusu, karaktera, okvira, linija ili strane zavisiće se da bi se kasnije bez pridruživali neformattiranim elementima istog tipa.

U prozoru *Tag* omogućeni uočljivim sličicama šarenih menija, poredani su tagovi *Paragraph*, *Character*, *Frame*, *Page / Rule*. Iznad njih su postavljene ikone za manipulisanje tagovima: *New Tag*, *Delete Tag*, *Tag Properties*, *Rename Tag*, *Import Tag*, kao i *Cut*, *Copy* i *Paste* menu vezan za tag-segment. Klik na tri ikone od svih ikona otvara dijalog koji vodi komplikacione četvrtne proceduri manipulacije tagovima.

Ispod Tag prozora je *Ventura Navigator* sa hijerarhijskim rasporedom elemenata. On, nalink stabilu direktorijuma u *Explorer-u*, prikazuje sve ključne segmente publikacije. *Combo box* pri vrhu Navigator-ovog prozora omogućava pristup *Publication Manager-u* koji se odnosi na samu publikaciju, a segmenti *Table of Contents*, *Index*, *Markers/Cross-References*, *Page Tags* i *Scripts* služe za formiranje, pregled i obradu sadržaja (TOC), indeksa, markera i unakrsnih referenci, tagova strana i skriptova.

Izgled glavnog ekranra prilično je standardan: meniji u vrhu, tasterski meniji ispod njih i *Property bar* u dnu. U zavisnosti od selektovanog objekta (tekst, slika, okvir...) taj red automatski prikazuje odgovarajuće atribute, koje možete menjati bez aktiviranja kompleksnijih dijalog prozora. Pri dnu ekranra, na levoj strani statusne linije, uočićeće tri tastera: *Page Tag View* (pogled na šablonu strana, nekadašnji *Master Page View*), *Page Layout View* (klasični pogled na stranu) i

Copy Editor View (mod za brzo editovanje teksta u kome se ostali sadržaji ne prikazuju). Tu su i tasteri za istovremeni pregled više strana (*Zoom to Multiple Pages*), pregled kompletne stranice (*Zoom to Page*) i prikaz stranice prema zadatoj širini odnosno visini. Uz njih je i kombi bočak sa spiskom raspoloživih poglavljiva i mogućnošću formiranja novih, kao i tasteri za „štetnu“ po poglavljima. Standardni indikatori su broj i pozicija strane, kao i oznaka za tip izabranog objekta ili atributa na kojem je kurzor.

Kretanje kroz publikaciju ubezavaju alati *Pan* i *Auto Scroll*, koje će naći u *toolbar-u*, u redu sa *Zoom* alatima; predstavljaju ih ikona ruke i dva koncentrična kvadratiča sa krugom u sredini. Korišćenje *pan* alatke pruža najlepši osećaj, premda ona tek liči na moćnijeg „rodaka“ iz QuarkXPress-a. Izborom alatke *Auto Scroll* menjate oblik kurzora; što je kurzor udaljeniji od postavljene ikone, to je i kretanje kroz publikaciju mnogo brže. Ponovni klik na ikonicu poništava ovaj efekat.

Citavo radno okruženje osmišljeno je tako da ne možete promašiti ili zanuditi čak ni u prvim kontaktima sa njim. Ipak, korisniku je ostavljena mogućnost da okruženje prilagodi svojim potrebama – pogledajte *Tool / Options / Customise*, uz preporuku početnicima da *toolbar-ovima* dodaju i sekciju *Workspace*.

Unos teksta

Koncept „sve što treba na jednom mestu“ usklovio je i ugradnju editora „sirovog“ teksta (*Copy Editor*), koji naročito pomaže pri unosu na sporijim računarima. Opcijom *View / Copy Editor*, ili klikom na odgovarajući taster u statusnoj liniji, ulazite u editor koji uz levu marginu prikazuje pripadajuće tagove odvojene vertikalnom linijom. Neformatirani tekst na desnoj strani sadrži i specifične kodove (hifenacija, kodovi naglašavanja...), u zavisnosti od izbora opcije sa *Property bar-a*, za kontrolu vidljivosti (*show codes*). Na *Property bar-u* su boksevi sa paragraf tagovima, listom fontova, spiskom poglavljiva i pripadajućih tekstova; svemu ovome pristupa se bez napuštanja *Copy Editor-a*. Aktivne su četiri alatke: tekst i tag kurzor, *Outline* i *Fill*. U ovom režimu ne vide se granice među stranama i nije podržan *Zoom*.

Mogućnost podele ekrana na dva dela (duplicatura iznad desnog scroll bar-a), najviše se koristi baš u ovom modu. Pošto se svakom delu ekra na (u kome je trenutno kurzor) odvojeno definisi tip pogleda na dokument, moguće je jednoj polovini dodeliti *Page Layout* a drugoj *Copy Editor*.

Copy Edit View režim

mod i tako olakšati unos teksta paralelnim pogledom na publikaciju. Veza ovih delova nije dinamička i ne može se ostvariti paralelni protok teksta uz identični položaj kurzora.

Pored dobro poznatih načina za kopiranje i premeštanje teksta (*Ctrl C, Ctrl V, Ctrl X*), u *Venturi* se selektovani tekst desnim tastom miša lako preveliča na novu poziciju. Prilikom te drag and drop akcije vidljiva je mala vertikalna linija, koja olakšava precizno zadavanje odredišta teksta. Isti postupak, uz držanje tastera *Ctrl*, omogućava kopiranje umesto premeštanja. I pretraživanje teksta je dobro rešeno: može se tražiti ili tražiti i zamjenjivati skoro po svim atributima, čak i kada se radi o unakrsnim referencama: dovoljno je da taj komplikovanje formatirani segment prenesete u *clipboard* i da izaberete *Clipboard contents* u *Find* prozoru.

Navigator

Već smo videli da, pored *Publication Manager* režima, *Navigator* poseduje *Table of Contents*, *Index*, *Markers / Cross-References*, *Page Tags* i *Scripts* modeve. Za sada ćemo pomenuti samo *Publication Manager*, načinjeći korišćeni režim. Koren njegovog hijerarhijski formiranog stabla jeste naziv

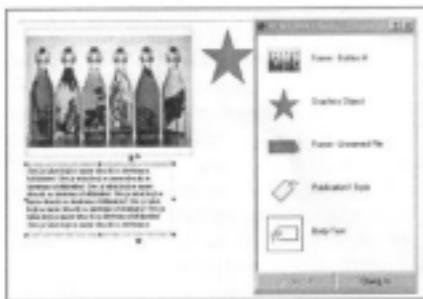
publikacije i ime stila u kome su sadržane definicije tagova i biblioteke dopunskih sadržaja, a onda sledi naziv poglavlja. Uočite da se, po formiraju nove publikacije (*File / New*), tekst marker u *Navigatoru* ne generiše odmah (kao u verziji 7); tek će klik na radnu površinu i početak kucanja formirati pomenutu odrednicu. Na listi se, ispod naziva paragrafa, nalaze svi grafički sadržaji dodeljeni poglavlju.

Desnim klikom na podlogu *Navigatora* formiraju se nove publikacije ili učitavaju postojeće, dok se desnim klikom na naziv publikacije ili poglavlja (*Chapters*) i izborom opcije *Chapter Properties* podešavaju parametri odgovarajućeg nivoa. Opcijom *Go To* (desni klik) krećete se kroz učitane tekstove i uvezene slike. Učitavanjem više publikacija stablo raste, zadržavajući osnovni hiperhrijski princip. Primenom drag and drop tehničke elementi poglavlja mogu se razmenjivati, seliti u biblioteku ili iz nje presuzimati.

Posebne pogodnosti pružaju segmenti za generisanje i pristup sadržaju (*Table Of Contents*) i indeksu (*Index*). Nakon formiranja sadržaja/indeksa, desni klik na bilo koju stavku stabla referenci i izbor *Go To* komande pozicionira kurzor na željenu stranu ili termin. U *Scripts* segmentu, desnim klikom miša, menjate *script folder*, ažurirate, startujete ili uvozite skriptove. Slično važi i za unakrsne reference: nazivi promenljive i znake poglavlja u koja su postavljene, predstavljaju podlogu za kasniju navigaciju i povremeno ažuriranje. U dnu *Navigatorka* prozora, u *Index* režimu, pojavljuju se tasteri *Add* i *Update*, a u *Markers/Cross-References* režimu taster *Refresh*.

Biblioteke i stilovi

Do sada vas nismo pominjali biblioteke, kao dopunu *Ventura engine-a*. To su fajlovi sa ekstenzijom *.VLB* koji predstavljaju svojevrsne „kontejnere“ za ilustracije, tekstualne fajlove, selektovani tekst, poglavlja, okvire, stilove, OLE (Object linking and Embedding) objekte, grafičke objekte, tabele, pasuse i tagove. Korisnik može učitavati postojeće ili formirati sopstvene biblioteke opcijom *Tools / Ventura Library*. Svi pomenuti elementi publikacije mogu se preneti sa radne površine (ili iz *Navigatorka*) drag and drop tehnikom u ovaj prozor.

Biblioteka prima sve objekte publikacije

Tagovi se prebacuju u biblioteku izborom taga i *Copy / Paste* opcijom, a isto važi i za okvire razvedene preko susednih stranica (*Spread Frames*). Desnim klikom na bilo koji od pobrojanih elemenata biblioteke i izborom stavke *Properties*, moguće je uz svaki objekat dodati i komentar. Opcije za sortiranje sadržaja, pretraživanje, izbor filtra u većoj biblioteci, posmatranje sadržaja određenog tipa i opcije za formiranje prava pristupa među korisnicima u tiskarskom radu, dobijaju se desnim klikom na podlogu prozora.

U dnu *Library* prozora se, opcijama *Checked Out* i *Checked In*, odjavljuje ili prijavljuje linkovani sadržaj sa mreže. *Check Out* snima sadržaj biblioteke prenet u publikaciju, pa izmene koje je korisnik eventualno dodao postaju kopija originalnog sadržaja biblioteke, dok se glavni sadržaj ne ažurira. Da bi se ažurirao sadržaj biblioteke, kliknite na *Check In*, nakon čega se snimaju izmene, a učitana kopija dobija *Read Only* status. Ako želite da nastavite sa editovanjem istog sadržaja, aktivirajte opet *Check Out*.

Svaka publikacija poseduje stil; to je skup svih tagova, odnosno segmenta sa imenima i osovinama karaktera, pasusa, frejmova i graničnih linija tabele. Od verzije 7 stil je integralni deo *.VP* datoteke, ali se pomoću *Navigatorka* može prebacivati iz publikacije u publikaciju, te mu drugi vid nezavisnosti nije potreban. I dalje je podržana mogućnost kopiranja tagova iz stilova koji potiču iz starije verzije, gde su oni predstavljali posebne datoteke sa ekstenzijom *.STY*.

Već je spomenuto da se drag and drop tehnikom stilovi lako kopiraju u biblioteku ili se, kao

u Navigator-u, razmenjuju među publikacijama. Kopiranje pojedinačnih tagova iz stila radi prebacivanja u biblioteku ili drugi stil, moguće je samo pomoću opcija *Copy* i *Paste*.

Hifenacija

Hifenacija (podela reči na slogove) postupak je kojim se, uz poštovanje pravila matičnog jezika, u tekstu ubacuju specijalni kodovi koji postaju vidljivi i aktivni samo ako se nadu uz desnu marginu. Reč se tada deli, a njen segment desno od hifena prelazi u sledeći red. Hifenacioni rečnici zapravo su Windows DLL fajlovi sa ekstenzijom

.VPH. Za razliku od verzije 7, koja je u startu hifenizovala svaki tekst, verzija 8 zahteva prisustvo specijalizovanih rečnika, pa se i posle Automatic Hyphenation (Paragraph Property prozor) ništa ne događa; za svaki jezik treba licencirati odgovarajući rečnik. Nadajmo se da će sledeća verzija dobiti neko rešenje i za nas; za sada će reći biti dešene u nekom od eksternih programa.

Pomenimo i interesantnu prečicu kojom se mogu videti pozicije hifena u reči na kojoj je cursor. Da biste, pritiskom na Ctrl+Alt+H, dobili tu informaciju, potrebno je da opcija Automatic Hyphenation bude aktivna.

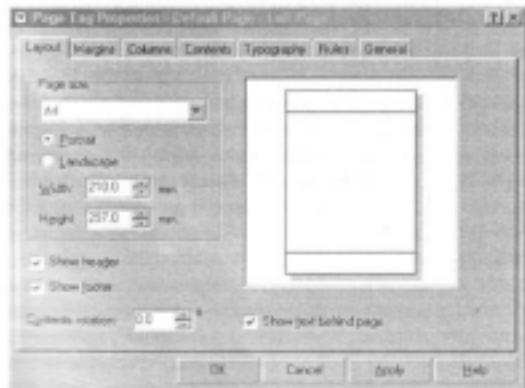
Venturini tagovi

Tagovi integrirani u Dockable prozor predstavljaju važnu novinu verzije 8. Iz Tools / Options / Customize sekcije mogu se dodavati ili uklanjati podaci prikazani uz svaki tag, dok se klikom na zaglavljke kolona tagovi mogu i sortirati. Ukoliko želite da promenite neki atribut nizu „srodnih“ tagova, dovoljno je da ih selektujete uz pritisnuti Ctrl, a onda da desnim klikom izaberete odgovarajući Tag Properties dijalog. Tagovi mogu da se uvoze iz druge publikacije odnosno stila – dovoljno je da kliknete desnim tastiricom, izaberete Import Paragraph Tag a onda i sam tag sa ponuđene liste. Tagovi se, drag and drop metodom ili Paragraph alatkicom, dodeljuju objektima na strani.

Page Tag

Ventura 8 koristi pet tipova tagova. Master strana je postala Page Tag. Da bi se formirala kompleksnija podloga strane, treba preći u Page Tag View (View / Page Tags). Uočite da je tag čiji se atributi definišu određeni dvema stranama, koje odgovaraju „levoj“ odnosno „desnoj“ strani publikacije. Selektovanjem i desnim klikom na jednu od njih izaberite opciju Page Tags Properties, u čijem dijalogu nastavljate sa definisanjem atributa. Određuje se format i orijentacija strane, definisu margeine i boj kolona, kontrolišu dimenzije i poziciju učitanih slika, okviri i vertikalne linije, boja pozadine i ostale tipografske odrednice.

Tabulator Layout okuplja opcije za izbor formata strane (A4, A5), orijentacije (Portrait, Landscape) i aktiviranje zaglavja (Header) i podnožja (Footer). Header i footer aktivirajte tek pošto ste zadali dimenzije strana i margeine, o čemu je već bilo reči. Jednostavniji postupak zasniva se na Property bar-u na kome se već nalaze svi potencijalni elementi koji se umeću u zaglavje odnosno potpis: First Match, Current Match i Last Match određuje Paragraph tag koji se prvi put pojavljuje u poglavljiju, trenutno se nalazi na aktuelnoj strani ili se zadnji put pojavljuje u poglavljju. Ove opcije imali ste prilike da vidite listajući enciklopedije, re-

Sa ovog mesta sve počinje: Page Tag Properties

čnike, imenike ili stručnu literaturu, kada se na levoj strani zaglavljiva pojavljuje pojam definisan prvom pojmom odabranog taga (*First Match*), a na desnoj pojmom definisan poslednjom pojmom odabranog taga (*Last Match*). *First Match* primenjen na obe šablon strane *Page Tag*-a može poslužiti da se, izborom taga glavnih naslova, iznad teksta stalno pojavljuje naslov tekućeg poglavljia. Opcija *Current Match* je složenija i dopušta da definišete primarni i sekundarni tag; ako na aktuelnoj strani postoji primarni tag, biće prikazan tekst tagovan njime, a ako primarnog taga nema, prikazat će se tekst pod sekundarnim. Ukoliko ni njega ne bude na strani, prikazat će se tekst sekundarnog taga kada je poslednji put uočen, što je zgodno za vezane naslove i podnaslove.

Bivša Master strana, sada Page Tag View

Tabulator *Margins* i *Columns* smo takođe već predstavili, dok *Contents* tabulator, na levoj strani panela, prikazuje spisak svih ilustracija učitanih na podlogu šablon strane *Page Tag*-a. Ulaskom u kombo boks i izborom opcije *Import Picture File* učitavaju se slike, koje postaju deo podloge šablosa, preko kojih će cirkulisati tekst. Klikom na taster *Properties* desno od *Picture File* kombo boksa, dolazi se do *General* tabulatora na kome se slika može pridružiti glavnom fajlu (*Embed*), kao i *Screen Display* tabulatora, gde se bira prikaz slike u panoj rezoluciji ili uvođi limit.

Typography tabulator određuje broj redova za „udovice“ (*Widows*) i „sročiće“ (*Orphans*); to su „nesrećni“ delovi pasusa koji prelaze na vrh sledeće strane (*Widows*) ili kojima pasus počinje pri-

dnu stranu (*Orphans*). U *Text Positioning* segmentu može se definisati pozicija prvog reda na strani u odnosu na gornju ivicu glavnog okvira teksta. Tabulator *Rules* omogućava definisanje linija okvira koje se mogu selektovati klikom na *Edge Selection*, a zatim precizno definisati na desnoj tabeli. Svaki *Rules* objekat ima po tri paralelne linije čijim se podešavanjem postižu interesantni efekti, kao što je na primer senka. Taster *Preset* uvedi paletu sa već definisanim varijantama senki za one koji ne žele da eksperimentišu.

U *Fill* segmentu tabulatora *General* definije se pozadina strane korišćenjem opcija *Uniform Fill*, *Fountain Fill*, *Pattern Fill*, *Texture Fill* ili *PostScript Fill*. Tu je i taster *Vertical Rules*. *Vertical* ima dva tipa *Rules* objekata: linije za uokvirivanje koje smo pomernuli i *Vertical Rules*, vertikalne linije koje mogu biti unutar okvira, kolone ili strane i na obodu okvira i strane.

Paragraph Tag

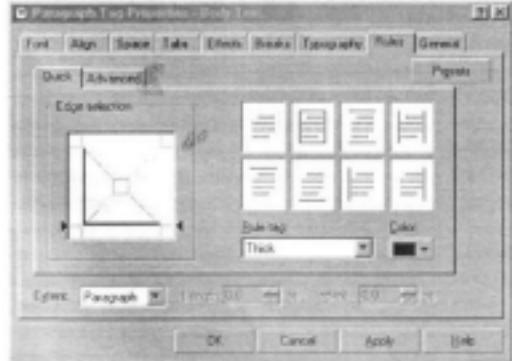
Paragraph Tag je dugo bio jedini, a na ta vremena podseća alatka *Paragraph Tool* (na toolbox-u) kojom se selektuje niz pasusa (uz pritisnuti Shift) ili pasus po pasus (uz Ctrl taster). *Paragraph Tag* se može dodati pasusu pozicioniranjem kurzora bilo gde u okviru njega. Sistem za dodavanje, brišanje, ažuriranje i uvoz tagova, smešten je pri vrhu Tag prozora. Kao i ostali segmenti interfejsa, dostupan je na više načina – desni klik na tag i opcija iz menija *Format* upućuje na neizbežni *Paragraph Tag Properties*. Primitete da se i desnim klikom na tekst dobija slična opcija, koja se zove *Paragraph Properties*.

U prethodnoj verziji postojava je *Override Mode* u kome su se mogli menjati parametri konkretnog taga, a da se pri tom ne menjaju osnovni (matični) tag. Opcija je dobro smisljena, pošto je eliminisala potrebu da se zbog sitnih izmena gomilaju nepotrebni tagovi, ali je bila neadekvatno implementirana: ili je korisnik zaboravljao da je u *Override* modu ili je, zaključivši da su izmene opravdane, morao silnim potezima nastale dopune atributa da pridružuje u matični tag ili od njih da formira novi. Izborom *Paragraph Tag Properties* (iz Tag prozora ili Format menija) sada se sve izmenе automatski dodaju matičnom tagu, bez potrebe da se menjaju globalni režim rada. Ako ko-

korisnik poželi da primeni izmenu lokalno (bez uticaja na glavni tag), treba kliknuti desnim tasticom miša u okviru pasusa i izabrati Paragraph Properties. Izmena se uredno evidentira na General tabulatoru u segmentu Differences from tag. Ukoliko poželite da lokalne izmene pridružite maticnom (ili drugom) tagu, na raspolaganju je taster Update Tag u donjem levom delu dijaloga.

Vreme je da opštemo funkcije u Paragraph Properties dijalogu. Tabulator Font je sasvim jasan, mada skrećemo pažnju na Settings taster i opciju Auto-adjust to font. Ako, recimo, definisate podvlačenje kao atribut, ova opcija omogućava da se promenom veličine fonta menja i veličina donje linije. Tabulator Align određuje horizontalno i vertikalno uravnanje i rešava problem (prividne) nazubljenosti koja nastaje kada su znaci interpunkcije prvi u redu (Hanging Punctuation). Paragraph Indents dopuštaju definisanje rastojanja paragrafa od desne, odnosno leve ivice okvira, dok Line Indents određuje koliko će se prvi redova pasusa uvući i za koju vrednost. Preset taster i ovde nudi grafički opis pobrojanih funkcija.

U sekciji Line spacing tabulatora Space podešava se rastojanje pasusa od teksta koji prethodi (Above) i sledi (Below), zadaje razmak između redova pasusa (Inter-line), između istoimenih pasusa (Inter-paragraph), kao i trećim rastojanjima u situacijama kada se veličina fonta pasusa menja (Auto-adjust). Ukoliko aktuelni pasus odbija prethodni i naredni, koji ima drugačiju vrednost razmaka, Venčura će u obzir uzimati veću vrednost.

Rules tabulator – Paragraph Tag dijalog

Inter-line pasusa formira se tako da ispis zadovolji tipografske norme: za pismo veličine od 8 do 13 punkta meduredni prored trebalo bi da se kreće između 120-130% veličine fonta, a za veće fontove taj procenat se smanjuje (100-120%). Ukoliko susedni pasusi imaju identične Inter-paragraph vrednosti, efekat će biti uočljiv. U rubrici Auto-adjust ponudene su tri mogućnosti: Percentage (menja razmak proporcionalno veličini fonta), Add (rastojanje povećava za onu vrednost za koju je povećan i font – na primer ako se font poveća za dve tačke, toliko će se povećati i razmak) i None (ne dozvoljava kalkulacije). Izborom prve dve opcije, korisnik u poljima ispod %Font size/ +Font size može unositi željene vrednosti.

Grow Inter-line space to fit se aktivira kada korisnik želi da se povećanjem nekog od karaktera u redu (ili unosom formule, npr.) poveća i razmak između odgovarajućih redova. Ovu opciju treba obavezno isključiti ukoliko se za red tako tagovanog pasusa vezuje frejm. Paragraph rotation dopušta unos ugla za koji će pasus biti rotiran, a Max. height kontrolira maksimalnu veličinu vertikalnog prostora koji se može rezervisati za tu priliku. Ako paragraf rotiran za 90 i 270 stepeni prekorači tu vrednost, program prebacuje reč u sledeći red. Kada se tekst rotira za 180 stepeni, vrednost kontrolira vertikalnu poziciju pasusa.

Pozicije tabulatora u tekstu definisu se na jezičku Tabs. Preporučujemo brisanje zatećenih tabova (Delete all) i dodavanje novih, opcijom Add tab, uz kontrolu uravnanja (Align), izbor karaktera

za popunjavanje (Leader) i definisanje razmaka između tih karaktera (Spacing). Na istom panelu je „srodna“ opcija Trailing leader, kojom se definisce tip karaktera koji popunjava prostor od kraja poslednjeg reda pasusa do desne margeine.

Tabulator Effects definiše parametre za dva osnovna efekta koja često srećemo u prelomu obimnijih publikacija. Drop Cap povećava prvi znak (ili nekoliko prvih znakova) pasusa, odnosno jednu ili dve prve reči. Parametri su vertikalna pozicija takvih karaktera (Shift up), broj zahvaćenih redova pasusa (Custom spacing / Number of lines) i

boja prednjeg i zadnjeg plana. *Bullet character* je znak koji se dodaje prvom redu pasusa, uvlačeći red (*First line only*) ili čitav pasus do izabrane pozicije. Bilo koji znak iz izabranog fonta može da se koristi kao *bullet*.

Breaks je segment u kome se bira način prekida osnovnog toka teksta - *Page break Before* znači da se strana „lomi“ ispred tagovanog teksta, pa

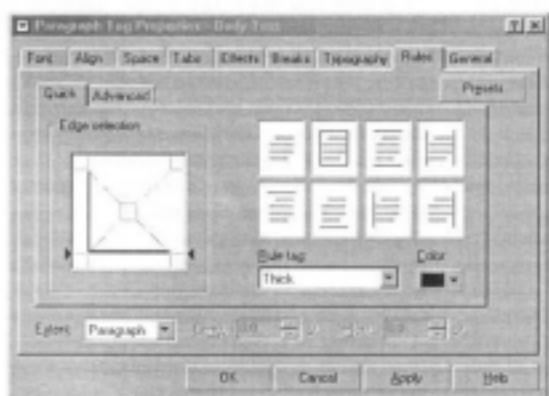
sleće maksimalnu vrednost koja će se, u slučaju aktiviranog vertikalnog uravnanja, dodati iznad, ispod i između redova pasusa. Na istoj paleti senešten je *Normal word spacing* - vrednost 100% odgovara normalnom stanju, dok veći procenti povećavaju razmak između reči u pasusima bez desnog uravnanja. *Automatic kerning* optimizuje razmak između određenih parova karaktera u fontu (A i V na primer); da bi ova opcija funkcionišala, potrebno je da se aktivira za čitavo poglavље, sa *Publication / Chapter Properties / Typography*.

Rules tabulator omogućava dodavanje okvira pasusima. Paleta ima *Preset / Details* taster, koji omogućava početnicima da izaberu efekat klikom na sličicu. Kako se atributi linija okvira mogu imenovati u *Rule Tag*, ta je i opcija koja dopušta izbor definisanih i formirane novih *Rule tagova*. Najzad, tabulator *General* sadrži opcije za izbor jezika (*Language*), definisanje uslova za podelu reči na slogove (*Hyphenation*) i izbor teksta koji će biti pre-

fiks ili sufiks tagovanom pasusu (*Text Before / After*). Kombo boča sa spiskom tagova omogućava rad sa više tagova bez napuštanja *Paragraph* dijaloga, a poslednja paleta sadrži *Differences from tag* (ukoliko ste izabrali *Paragraph Properties* a ne *Paragraph Tag Properties*), u kome se beleže sve lokalne izmene maticnog taga; klikom na *Update Tag one* se prenose na osnovni tag.

Frame Tag

Autori Venture uvideli su da se i objektima „kontejner“ tipa, poput okvira (frejmova), mogu grupisati i imenovati atributi. Izborom *Frame* tastera u Tag prozoru, a zatim desnim klikom na opciju *Frame Tag Properties*, pristupa se specifičnom dijalogu. Njegov tabulator *Placement*, u segmentu *Size & Position*, sadrži *Omit from tag* indikatore. Korisek će, uz isključivanje nekog od njih, moći da manipuliše ostalim dimenzijama a da se pri tom ne formira lokalni tag. Dakle, ukoliko je potreban niz okvira fiksne šrine i x pozicije, deaktivirajete *Omit from tag* za *Width* i *X dimension*.

Rules tabulator – Paragraph Tag dijalog

on prelazi na novu stranu. *After* znači da na novu stranu ide tekst koji sledi posle tagovanog, a *Before & After* će učiniti tagovani tekst jedinim na strani. *Before / Until Left* će pozicionirati tagovani tekst na prvu sledeću levu stranu, a *Before / Until Right* na desnu. Slična logika, ali primenjena na kolone, važi i kod *Column Break* i *Line Break* tipova. *Breaks* segment sadrži i opcije *In line with previous paragraph* (za „paralelni pasuse“), *Allow breaks within paragraph* (da li deo pasusa može da pređe na sledeću stranu), *Keep with next paragraph* (dodeljuje se naslovima, kako bi se oni vezali za sledeći pasus) i *Keep with previous paragraph* (povezuje tagovani pasus sa prethodnim pasusom, zgodno kod potpisa). Najzad, *Column spanning* reguliše ponašanje teksta u višekolonskom okruženju - naslov se može prostirati širinom svih kolona (*Span across all columns*) ili samo nekih (*Span across only...*).

Tabulator *Typography* omogućava precizno definisanje parametara vertikalnog uravnanja i dopuna je opcija spojenih kod *Page* taga. Une-

Atributi pozadine u Frame Tag dijalogu

Svi tako tagovani okviri biće uravnati po X-u (levo) i fiksne širine, a visina i Y pozicija se menjaju po potrebi. Sa *Lock size & position* moguće je dimenziju i poziciju „zaključati“ i fiksirati okvir.

Rotation segment dopušta unos ugla rotacije okvira i njegovog sadržaja, a *Frame anchor* definije poziciju okvira u odnosu na ostale objekte na strani: *In-line* označava vezu sa određenim redom, *Above line / Below line* vezu sa pozicijama iznad/ispod reda, *Column Top / Column Bottom* vezu sa vrhom/dnom kolone, *Within paragraph* – u okviru paragrafa, *Same page* – u okviru strane itd. *Parameter Alignment* određuje horizontalno uravnanje frejma u takvoj situaciji, dok *Shift* definije vertikalno odstupanje od bazne linije fonta za koji je vezan. *Text flow* kontroliše način prostirjanja teksta oko i unutar okvira.

Tabulator *Margins* dopušta unos spoljnih i unutrašnjih margina okvira, a *Columns* definije širinu i broj kolona. *Contents / Frame Tag Properties* određuje horizontalnu ili vertikalnu poziciju slike unutar okvira, prilagodavanje dimenzija ena okvira (*Fit picture to frame*) i da li će naknadnim promenama dimenzija okvira, dimenzije slike ostati proporcionalne (*Maintain aspect ratio*). Taster *Halftone screening* reguliše način predstavljanja crno-belih bitmapiranih sadržaja, uz kontrolu ugla i frekvencije ponuđenih opcija.

U Venturi tekstu ne prelazi kontinuirano sa strane na stranu samo ako je u glavnom okviru, koji je definisan u *Page Tag* sekciji. Kontinuitet se

može ostvariti i kontrolisati i kroz naknadno otvorene okvire (o tome u priči o okvirima), pa se sekcija *Windows & Orphans* nalazi i ovde, definjući „udovice“ i „siročice“. Sistem vertikalnog uravnanja nešto je drugačiji od onog u *Page Tag Properties* sekciji i primeren je ovom, sekundarnom tipu okvira. Within *frame* u *Vertical justification* segmentu pruža dva načina vertikalnog uravnanja teksta. Vertikalno uravnanje će forsirati da se poslednji red teksta uravna sa donjom ivicom glavnog okvira ne dopuštajući da stranice u kontinuitetu budu vertikalno neuravnate (efekat „igrajuće“ strane). Opcija *Feathering* to postiže dodajući medurednom rastojanju nove vrednosti, po potrebi, a opcija *Canting* po inkrementima u vrednosti samog medurednog proreda. Pomeranje okvira kod vertikalnog uravnanja određuje se u *Around frame* opciji. U toku uravnanja okvir se ne pomera i ne dodaju se *Above* i *Below* vrednosti opcijom *Off*. *Moveable* dopušta, dok *Fixed* ne dopušta dodavanje prostora iznad okvira, a *Defeat* dodaje prostor na osnovu *Around Frame Spacing* vrednosti u *Typegraphy* tabulatoru *Character Properties* dijloga.

Character i Rule tagovi

Character tag omogućava da se proizvoljno izabranom mizu znakova, reči ili rečenica, pa i jednom slovu može dodeliti niz prethodno definisanih atributa. Ovdje nema mnogo podešavanja: na *Font* tabulatoru su parametri karakteristični za izbor pisma, dok je na *General* tabulatoru kontrola hifenacije (deljenje reči na slove), uz izbor jezika i *Text before & after* opciju. Ovaj tag nema lokalnu varijantu – na korisniku je da selektuje karakter ili više njih i da dvostrukim klikom na naziv *Character* taga ili *drag and drop* metodom primeni odgovarajuća svojstva.

Osnovni *Rule* tagovi su *Single*, *Double*, *Thick* i *Hidden*. Desnim klikom u preozor *Rule tag* i izborom opcije *New Rule Tag*, korisnik formira sopstveni tag. Desnim klikom na sam naziv taga dostupan je dijalog u kome se definisu odgovarajući parametri (*Rule Tag Properties*). Ako ste pažljivo čitali opise *Paragraph*, *Frame* i *Page* dijaloga u prethodnim poglavljima, uočili ste da svaki od njih poseduje *Rules* tabulator, pa se ovaj tip taga retko primenjuje iz tag prozora.

Rad sa okvirima (frejmovima)

Ventura obiluje okvirima raznih oblika, koji zadovoljavaju veliki deo potreba u dizajniranju i razmeštanju teksta ili slike po radnoj površini, koja i sama predstavlja standardni (glavni) okvir. Postoji pet tipova okvira: osnovni (*base page frame*), za zaglavljiva i potpis (*headers/footers*), za slike i/ili kontinuirani protok teksta (*drawn frames*), potpise slike (*caption frames*) i za fuznote (*footnote frames*). Okviri za slike i kontinuirani protok teksta mogu da se rotiraju i deformišu načinom alatkom. Okviri mogu da rotiraju zajedno sa sadržajem ili nezavisno od njega (*Frame Properties / Placement / Rotation / Frame - Content*); uz držanje *Ctrl* tastera, rotiraju kontrolisano u koracima od po 15 stepeni.

Okviri koji primaju tekstualni ili ilustrativni sadržaj nalaze se na toolbar-u sa alatima odmah ispod alatke za markiranje. Ispod njih se nalazi set drugačijih okvira koji nose grafičke primitive sa kružnim, kvadratnim, mnogougaošnim i zvezdastim oblikom, uz koje su skriveni alati za crtanje (*freehand i Bezier olovke*), interesantna kombinacija grafike i boksa za tekst (*callout*), kao i alat za vektorsko ispisivanje teksta (*artistic text*). Iako okvir može istovremeno sadržati i tekst i sliku, preporučljivo je potpise ilustracija unositi u posebni oblik okvira *Caption*.

Desnim klikom na okvir i izborom stavke *Frame Properties* menjaju se glavni parametri. Od verzije 7 datira opcija za razvlačenje okvira preko dve naspramne strane, dopuštena samo u *Page Tag View* i *Facing Page* pogledima na stranu. Najlogičnije je tu radnju izvesti na nivou master strane (*Page Tag View*), jer se tako obezbeđuje vidljivost u celoj publikaciji. Dozvoljeno je razvlačenje preko bilo kog para naspramnih stranica u *Page Layout* režimu, pri čemu se ne može preći preko granice pogлавlja. Ovakav tip okvira ne prenosi se uobičajenom *drag and drop* tehnikom u biblioteku već treba koristiti *Copy / Paste*.

Tekst i slike u okvirovima

Pre aktiviranja opcija *File / Import Text* ili *File / Import Picture* obično se selektuje okvir koji će primiti tekst odnosno sliku. Sadržaji iz bibliote-

ke ili *Navigatora* prebacuju se *drag and drop* tehnikom. Grafika se u okviru pomera levim tasticom miša, uz pritisnut *Alt Shift* taster omogućava simetrično širenje odnosno skupljanje okvira u odnosu na vertikalnu osu.

U *Page Tag View*-u okvir se može razvući preko obe šablon strane, čime se jednostavnije postiže neki vizuelni efekti. Ova se opcija u verziji 7 aktivirala opcijom *Enabled Frame Spread*, dok se to sada automatski postiže razvlačenjem. *Spread frame* (okvir) uvek se razvlači sa leve strane *Facing Pages* moda, tako da se ne može editovati van ovog moda ako je kurzor na desnoj strani. Kada je selektovan, ovaj tip okvira izgleda neobično: iznad gornje ivice pojavljuje se ikona sa brojem okvira a uz nju i ispod donje ivice okvira trouglica za kopiranje sadržaja okvira i kontrolu protoka teksta. Onima kojima ova vizuelna prezentacija nije po volji, na raspolažanju je opcija *Tools / Options / View / Frame Confirmation*, kojom se ovakav pristup ukida.

Ventura 7 je kod uvoza slike u okvire podržavači maske samo u EPS fajlovima, dok su u verziji 8 podržani svi formati. Zato će se slike uvezene iz prethodne verzije koje sadrže masku drugačije videti u novoj verziji. Ako se takve slike embeduju u Ventura 8 fajl, informacija o masci biće izgubljena. Osim toga, primetićete da su Ventura fajlovi koji poseduju ilustracije, u ovoj verziji, veći, jer Ventura 8 dodatno generiše slike niže rezolucije, pa ih snima u osnovni fajl.

Tok teksta kroz okvire

U ranijim verzijama Ventura prenos teksta iz okvira u okvir zahtevao je učitavanje teksta na listu fajlova, pa onda selektovanje okvira i fajla sa liste. Ova radnja se morala ponavljati za svaki sledeći okvir iz niza u koji je tekst „ulazio”, a o vizuelnoj kontroli redosleda kojim se tekst „provalio” nije moglo biti ni govora. Ventura je zbog toga gubila na segmentu obrade časopisa. Sada se, levinim klikom na donji trouglica, kurzor menja u oblik peilagoden novom *Paste* režimu – sledećim klikom se otvara identična kopija okvira sa tekstrom, koji nastavlja sadržaj prethodnog i na

Odlična podrška za višekolonski prelom

mestu ikone dobija sledeći redni broj. Umesto jednog klika i kopije identičnih dimenzija, novi okvir može dobiti i drugačije gabarite odgovarajućim razvlačenjem. Pretpostavimo sada da ispred okvira sa brojem 3 treba dodati „meduokvir“. Klik na gornji trouglica, a zatim i klik na željeno mesto, otvara novi objekat koji nosi broj 2, dok matrični preuzima broj 3, uz renumeraciju svih ostalih okvira u nizu. Do automatske renumeracije dolazi i nakon brisanja bilo kog objekta iz niza.

Tekst koji se uvozi iz teksta procesora u publikaciju često sadrži kodove koji nakon konverzije rezultiraju pojavom većeg broja tagova. Da biste to izbegli, aktivirajte opciju *Create tags from paragraph overrules on import and open*. Desni klik na tekst i izbor *Text / Edit in...* učitaće eksterni program za obradu teksta. Ponudeni program je zapravo onaj asociran sa ekstenzijom RTF. Da biste promenili taj program, pronadite bilo koji RTF fajl na disku i, držeći *Shift*, kliknite na njega desnim tasterom miša. Onda izaberite *Open with* i pridružite ekstenziju svoj omiljeni tekst procesor.

Vezivanje okvira za tekst

Da biste „usidrili“ okvir za tekst, aktivirajte *Frame Anchor Tool* iz *toolbox-a*, selektujte tom alatkom okvir i kurzorom (sada promenjenog oblika) potražite referentnu tačku u tekstu. Ovakvo se obezbeđuje pozicioniranje tipa *In-Line*, *Above Line* i *Below Line*; ostali oblici pozicioniranja nude se nakon deselog klika na okvir (*Frame Properties / Placement / Frame Anchor / Position*): *Column Top* (vezivanje za vrh kolone koja sadrži anchor), *Column Bottom* (vezivanje za dno kolone koja sadrži „lenger“), *Outside Column* (pozicioniranje

van kolone), *Outside Frame* (pozicioniranje van glavnog okvira), *Within Paragraph* (smeštanje negde u okviru pasusa) i *Same Page* (ista relativna pozicija u okviru strane).

Desnim klikom na okvir sa slikom i izborom opcije *Picture / Auto Wrap* prelazi se u mod u kom se *Node Edit Tool* alatkom manipuliše sa osnovna četiri noda po obodu slike, ili se pritiscima na *i +* - sa *Property bar-a* dodaju novi ili brišu postojeći. Pomeranjem nodova, uz odredene konture učitane slike ili formiranjem specifičnih oblika oko nje, proizvode se različiti i interesantni efekti u interakciji sa okolnim tekstoem.

Postoji i mogućnost da precizno odredite tok teksta oko okvira. Varijante su: red sa leve strane okvira nastavlja se na desnoj strani (*Straddle*), okvir se „zaobilazi“ samo sa leve (*Left*) ili samo sa desne strane (*Right*) ili se forsira tok teksta sa leve, a tek onda nastavlja sa desne strane okvira (*Left, then Right*). Tu su i standardne opcije kojima se respektuje horizontala u kojoj se okvir nalazi (*Above / Below*) i ona koja dopušta prelazak teksta preko okvira (*Through Frame*).

Ostali okviri

Slike imaju potpise, koji se u terminologiji programa ovoga tipa nazivaju *Captions*. Pored klasičnih pozicija potpisa i komentara oko okvira *Above*, *Below*, *Left* i *Right*, od verzije 7 dodata su još dva tipa: *Above&Below* i *Left&Right*. Nijima se nalaze tekstu da počne iznad okvira ili levo od njega, a da se nastavi ispod ili desno. Tekst ne može da teče iz jednog prostora u drugi, već korisnik mora da klikne u sledeći prostor za komentar i nastavi unos. Kako „nosaci komentara“ i sami predstavljaju okvire, njihovim razvlačenjem van granice osnovnog sadržaja u glavnom okviru i kombinacijom sa *Ruling Lines* opcijama postižu se zanimljivi efekti.

Na *Toolbar-u* čete, ispod *Caption* okvira, naći na grafički predefinisane okvire (krug / elipsa, kvadrat, mnogougao, zvezda). Klikom desnim tasterom miša na okvir takvog grafičkog objekta, opcije *Convert to Curve*, *Convert to Frame* or *Convert to Picture* pretvaraju tu formu u vektor, klasični okvir ili bitmapu.

Callout je neobična, „stripolika“ kombinacija okvira za tekst i linije. Radi se o već ponudrenom

i grupisanom paru okvira, od kojih jedan sadrži „zglobnu“ liniju (koja se pod alatkom može oblikovati), a drugi predstavlja klasičan okvir za unos slike i teksta. Lako su ponuđeni kao grupa, svaki od ovih objekata može se odvojeno selektovati i pomerati, uz pritisnuti taster *Alt*.

Slobodan tekst

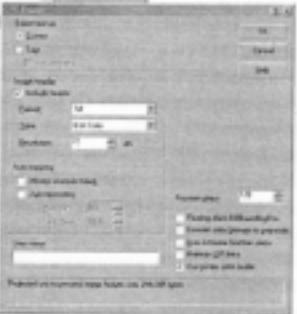
Opcija *Artistic Text* preuzeta je iz paketa CorelDRAW. Pogodna je za manipulaciju tekstrom, najčešće na nivou naslova, bez potreba za učitavanjem Corel-a. Alatka se nalazi u ToolBox-u i predstavljena je slovom A. Njenim aktiviranjem otvara se dijalog za unos, formatiranje i manipulisanje tekstrom, kao u CorelDRAW-u. Dok je okvir sa *Artistic text-om* aktivran, *Property bar* sadrži sva relevantna polja i komande za dalju obradu (*Edit*, *Fit Text To Path*, *Convert To Curves*, *Order* i *Outline* i *Fill* alate).

Editor Artistic Text-a

Selektovanjem teksta i osnove kao i izborom opcije *Format / Graphics / Fit Artistic Text To Path* formirani tekst možete da razvučete preko linije ili okvira bilo kog od ponuđenih grafičkih primitiva. Ukoliko poželite da uklonite putanja kojoj ste dodelili tekst, selektujte osnovu i pritisnite *Delete*.

Alatka *Node edit* omogućava dodatne transformacije i definisanje pozicija svakog karaktera ponašob, ali i grupe slobodno izabranih nodova u podnožju slova. Okvir koji nosi ovu vrstu teksta nije moguće vezati za konkretno mesto u tekstu,

Izvoz u EPS

dok se ne izvrše *Convert To Curve* i *Convert To Frame*. Za razliku od verzije 7, usporenja u radu sa *Artistic text-om* nisu uočena.

U dijalu *Edit Text / Options / Text Options / Spelling* nalaze se razne opcije vezane za *Artistic text*, koje međutim ne deluju na njega. Po „priznanju“ autora, ovo je naslede CorelDRAW-a koje važi samo u njemu.

Rad sa slikama

Pošto je Ventura verzijom 8 zaušla u zrelu Windows fazu, za očekivati je da podržava skoro sve značajne grafičke formate. Pomenimo samo EPS, PSD, CDR, PS, AI, DXF... Slike se učitavaju ili tako da se same pridodaju listi objekata poglavljia (desni klik na poglavlje u Navigator-u i izbor opcije *Import Picture*) ili ubacivanjem u okvir (desni klik na okvir i izbor opcije *Picture / Import*).

Za efikasan rad najbolje je da proverite *Tools / Options / Global / Printing Defaults* – u rubrici *Print preview mode* treba da bude odabранa opcija *Normal & Low Res Bitmaps*. Time će se kod dužih publikacija sa dosta slika *Print Preview* faze odigravati mnogo brže. U istom dijalu *Tools / Options / Save / Picture file imports* odaberite način na koji će se slike učitavati u publikaciju: slika može da se pridružuje fajlu publikacije, uz eventualnu opomenu korisniku ako je slika duža

od navedenog broja kilobajta, a postoji i mogućnost eksternog referenciranja. Preporučujemo pretposlednju opciju kao razuman izbor. Kako se izgled slike (u nižoj rezoluciji) snima uz publikaciju, opcije *Save*, *Open* i *Redraw* bitno su ubrzane. U meniju *Publication / Publication Properties / Picture Defaults / Resolution*, izaberite način prikazivanja slika: u punoj rezoluciji ili ograničenoj rezoluciji prema unetim horizontalnim i vertikalnim vrednostima za *dpi (dots per inch)*. Preporučujemo drugu opciju jer ubrzava rad i ne utiče na kvalitet ispisu na štampaču.

Slike pripojene publikaciji doraduju se velikim izborom ugradenih dodataka. Tom impozantnom broju mogu se dodati i *PhotoShop* plug-in-

ovi lociranjem njegovog Plug-Ina direktorijuma (*Tools / Options / Plug-ins*). Da bi se efekat primenio, slika mora biti pridodata glavnom fajlu publikacije (desni klik na okvir slike i izbor opcije *Picture / Picture File Properties / General / Embed*). Tada se, desnim klikom na okvir sa slikom bira opcija *Picture / Bitmap*. Skrećemo pažnju na to da se u plug-in *preview*-u duoton slike vide samo kao grayscale. *Ventura* u *Plug-Ins* segmentu prikazuje maske (ukoliko ih originalna slika sadrži) samo u svrhu pregleda; kako maska nije aktivna kod aplikiranja raznih efekata, dobijeni rezultat će biti drugačiji nego u nekom eksternom programu za rad sa slikama. Ako želite da koristite Photoshop filtere u *Photo-Paint*-u, trebalo bi da na računaru postoji fajl *MSVCRT10.DLL*.

Veliki broj raspolaživih efekata čini besmislenim njihovo nabranjanje, pa ćemo spomenuti samo one za koje smatramo da su izuzetno primenjivi. *Resampling* menjaju dimenzije i/ili rezoluciju slike uz korišćenje *Anti-Alias* opcije; pre startovanja ove opcije proverite raspolaže li dovoljnom virtuelnom memorijom. *Desktop* – podešava „is-

krivljene“ slike, što je zgodno pri radu sa skenerom. *Brightness / Contrast* – reguliše osvetljenost i kontrast, a *Halftone* komvertuje kolor slike u polutonsku. Bitmapa se, naime, sastoje od tačaka u četiri boje: cijan, magenta, žuta i crna. *Ventura* dopušta kontrolu veličine tačaka, kao i ugla pod kojim se one štampanju: svaka tačka stampa se pod različitim uglom, stvarajući iluziju kontinuirane boje. Korektno uravnote tačke formiraju takozvani *rosette pattern*, dok se u ostalim slučajevima javlja neprijatan moire efekt. Opcija *Convert* omogućava promenu kolorsog modela (npr. RGB u CMYK).

Ukoliko se uz bitmapirane ilustracije koristi i vektorska grafika (grafičke primitive, *Artistic text*), moguće je da ih transformišete u sliku, pri čemu se znatno oslobođaju sistemski resursi. Slika se, kao i svaki drugi nacrtani objekat može nakon izmene eksportovati iz *Venture* i upotrebljavati u drugim programima. Ukoliko se slići u *Corel*-u dodeli neki vektorski efekat (npr. transparentnost), po povratku u *Venture* slika će se videti kao grayscale.

Za kompleksne publikacije

Fusnote/Endnote

Fusnote su napomene kojima autor bliže objašnjava neku frazu ili segment teksta. Smeštaju se u samom dnu strane, ispod linije koja ih odvaja od teksta. *Ventura* 8 podržava kontrolu maksimalne visine segmenta sa fusnotama (maximam height – višak se prebacuje na sledeću stranu), forsiranje da fusnote i referentni deo budu na istoj strani (*keep with reference*) i opciju kojom se fusnote prostiru kroz onolikou kolonu koliko ima i osnovni tekst (*Use page columns*). Fusnote su u nezavisnom okviru, kojemu je moguće dodeliti višekolonski ispis, nezavisno od osnovnog teksta.

Parametri fusnota unose se i ažuriraju koristeći opciju *Publication/Chapter Properties* ili desnim klikom na naziv poglavљa u *Navigatör*-u i izbornom opcije *Chapter Properties*. Sam tekst fusnote dopunjava se i ažurira u okviru u kome se nalazi, što znatno ubrzava korekturu. Nismo uočili mogućnost konverzije fusnota u endnote, koju je imala prethodna verzija *Venture*. Tabulator za

podešavanje parametara endnota, zbog prirode njihove pozicije (spisak napomena autora na kraju poglavљa), sadrži samo opcije vezane za definisanje tipa numeracije i marker označke, fonta i početnog broja.

Zaglavljiva i potpsi

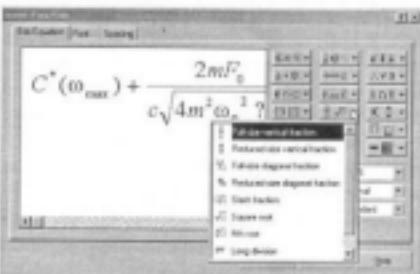
Najlogičnije mesto za podešavanje zaglavljiva (*header*) i potpisa strane (*footer*) je *Page Tags View*. Desnim klikom i opcijom *ShowHeader* ili *ShowFooter* pojavljuju se okviri za unos parametara, pre svega teksta koji se ponavlja na svim stranama i numeracije strana u raznim oblicima. Iako se ovi objekti formiraju u *Page View*-u (da bi podešavanje važilo za sve strane), njihova se vidljivost na pojedinim pozicijama može kontrolisati komandom *Page / Show Header* ili *Page / Show Footer*. Okviri hedera i futera nisu deo *Page Tag*-a iako se podešavaju u tom okruženju; zato ih obavezno treba selektovati pre primene opcija *Copy Properties to...* ili *Mirror Properties to Facing Page*.

Ako se kurzor postavi na liniju zaglavlja ili potpisa strane, u redu sa ikonama, pojavljuje se novi set opcija. Njima se u heder ili futer ubacuje broj strane/poglavlja, datum, vreme i informacije korisne za prelom rečnika ili imenika. Ikona FirstMatch dopušta da se u hedera ili futeru prikaže prvi tekst izabranog taga koji se pojavljuje na strani. *Last Match* obezbeđuje pojavu teksta koji se poslednji javlja na strani a ima zadati tag („žive kolumni cifre”, u štamparskoj tehnologiji) a „dvotagnu” logiku *Current Match*-a smo već opisali. Kod upotrebe poslednje tri stavke, predlažemo da se u osobinama heder/futer okvira (desni klik na okvir pa *Frame Properties / Placement*) „overi” opcija *Size Frame to Fit Text* i pažljivo izračuna maksimalna dužina mogućeg sadržaja.

Kog unosa stila numeracije u heder i futer (1, 2, 3 ili a, b, c ...), tu opciju treba prethodno podešiti u *Publication / Chapter Properties / Counters*. Kako *Ventura 7* u hederaima i futerima nije prelamala tekst u novi red, ako je on bio tabuliran na kraj reda, učitavanje ovakvih fajlova u *Ventura 8* (koja podržava *smart text*) rezultiraće povećanjem okvira za heder i futer.

Formule

Već u verziji 5 formule su prerasle u ozbiljan segment *Venture*, a editor formula uveden u verziji 7 predstavlja veliki pomak napred; koncept je očito bio toliko dobar da u verziji 8 autori nisu ništa menjali. *Equation Editor* je licenciran od firme *Design Science* i predstavlja deo paketa *MathType*, specijalno prilagođen za rad sa *Corel-ovim* proizvodima. Editor formula se poziva iz menija *Insert / Equation...* ili desnim klikom i izborom *Insert / Equation*. Nakon toga pojavljuje se formulар sa tri osnovna tabulatora. Pomoću prvog se „gradи“ struktura formule, čiji se elementi preuzimaju sa logično grupisanih i raspoređenih tastera. Drugi tabulator omogućava promenu fonta svim elementima, dok se u trećem menju međusobni razmak elemenata formule. Na prvojen tabulatoru je i taster sa natpisom EQN, čijim se aktiviranjem dobija novi formular u kom se formula opisuje *Ventura EQN* jezikom. U eri u kojoj je softver „razmazio“ čak i korisnike specijalizovanih alata, ispis u EQN jeziku koji sledi može da zaplaši:

$$C \sup * \{ \omega_{\max} \} \sim + \\ \sim 2mF \sub 0 \overline{\text{over}} \{ c \sqrt{4m^2 \epsilon_0} \} \\ \sup 2 \{ \omega_{\max} \} \sup 2 * \\ - \cdot c \sup 2 \}$$

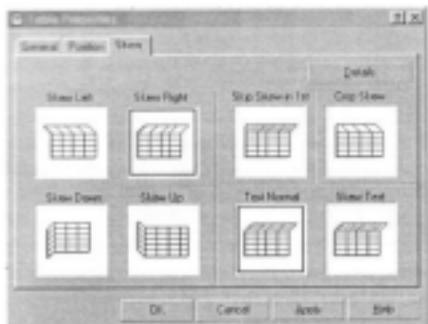
Moćan editor formula

Ima li smisla „govoriti“ ovim jezikom u WYSIWYG eri? Uveravamo vas da su ga dva daktiografia iz DTP perioda autora skoro savršeno naučila. Ako se uzme u obzir da daktiograf ne mora da poznaje grafičko Windows okruženje niti da poseduje jak računar, ovaj način unosa predstavlja rešenje koje ne treba zanemariti.

Iza tastera *Preseš* kniže se dvanaest unapred definisanih formula (Laplascova, Ajnštajnova itd.). Ovom setu mogu da se dodaju formule koje definisće korisnik, tako što se fajlu DEFAULT.EPF dodaju adekvatne definicije u EQN jeziku, a fajl snimi kao običan ASCII tekst. Moguće je formirati i sopstvene datoteke, uz neophodno dodavanje ekstenzije EPF. Formule se ispravljaju pozicioniranjem kurzora ispred formule (na status bar-u se mora videti skriveni kod sa oznakom *Equation*) i izborom opcije *Edit / Edit Equation* (Ctrl D).

Tabele

Ni tabele nisu pretrpele velike promene. Sadržaj celija mogu biti ilustracije povezane sa tekstrom, kalkulacije ili obimniji tekst. Alatke za rekalkulaciju, sumiranje i unos formula sakupljene su u *Property bar-u*. Tabele imaju i opciju *Table / Autofill*, kojom se lako kopira sadržaj izabrane celije iznad, ispod, ulevo i udesno od njene pozicije, a *Table / Autofill Series* dopušta da se sadržaj celije, pri kopiraju u željenom pravcu, uveća (*Step*) ili množi sa zadatim brojem (*Trend*). Nije baš Excel, ali liči.

Kontrola iskošenja prvog reda/kolone table

Desnim klikom i izborom *Table Properties* precizno se podešavaju osnovni parametri table: broj redova i kolona, okviri, dimenzije čelija (*General*), uravnjanje, međuprоред (*Position*), zakrivljenošć prvog reda (*Top Row Skew*) i pove kolone (*Left Column skew*). *Top Row Skew* dopušta kontrolu položaja teksta koji se u „iskošenom“ delu može prostirati i vertikalno (*Skew Text*), dok se preko *Skew angle* precizno zadaje ugao zakrivljenja prvog reda table. U istom delu se sprečava da zakrivljeni deo pređe granice definisane marginama (*Skeep Skew in 1 st.* i *Crop Skew*).

Parametri linija od kojih su sastavljeni okviri (*Table Properties / General / Table rules*) podešavaju se tagovima (*Rule Tags*). Pored ponudene četiri taga (*Double, Hidden, Single, Thick*), korisnik može da definiše i sopstvene oznake, u Tag prozoru. Tagovi se dodeljuju čitavoj tabeli, jednoj čeliji ili samo jednoj strani čelije (desni klik u čeliju pa *Cell properties*). Bojenje čelija i postavljanje okvira pojednostavljen je primenom *Rule tags* i standardnim *Fill* i *Outline Tool* opcijama sa *toolbox-a*. Opcija *Table / Auto Format...* nudi već definisane modele senčenja i bojenja čelija.

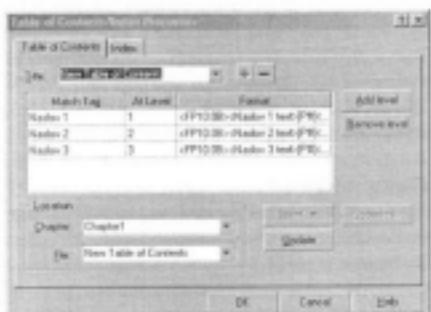
Sadržaj

Vesturn je uvek nadila dobro rešenje za generisanje sadržaja. Nekada su se, doduše, poglavljiva moralna „nadovezivati“ u publikaciju, a sada je sve jednostavnije. Za početak, iz menija *Publication* birate *Table Of Contents / Index*, pri čemu se na jednoj macci unose parametri potrebitni za generisanje sadržaja. Ova opcija se može pozvati i

iz Navigator-a; u *Combo box-u* odaberete *Table of Contents* i desnim klikom na ponsedeno ime za sadržaj izaberete *New Table Of Contents*.

Najpre treba da odredite koliko će se nivoa naslova i podnaslova pratići u sadržaju. Tasterom + počinje seansa dodavanja nivoa, pa se u tabeli formira odgovarajući broj rubrika. U koloni *Match Tag* bira se tag čije će se pojavljivanje numerisati, hijerarhijski nivo (*At Level*) i kolona *Format* za definisanje formata ispisa. Kliknite iza zasećenog *Main Heading text* segmenta i (najčešće) preko *Insert* tastera ubacite TAB karakter, a zatim i broj strane (*Page Number*). Ukoliko nekom delu tako formiranog reda treba promeniti atribut (font ili boja), željeni segment se obeleži kurzorom i klikom na *Properties* podešavaju njegovu svojstva. Kod komplikovanih zahteva preporučljivo je formirati prvi red, pa potom dodavati nivo prerađenja, pri čemu se ranije definicije automatski kopiraju u nove redove, skraćujući posao.

Nakon klika na *Update* počinje generisanje sadržaja. U *Navigator-u* se pojavljuju traženi naslovi

Definisanje hijerarhije izabranih tagova pri formiranju sadržaja

vi i podnaslovi sa brojevima strana na kojima su evidentirani. Desnim klikom na bilo koju granu i izborom opcije *Go To* može se „skočiti“ na odgovarajući deo teksta. Korisnici često „rekalkulisu“ sadržaj da bi ubezvali kretanje kroz publikaciju. U toku izrade sadržaja obično „promakne“ opcija za lokaciju generisanog fajla, pa se on „pričeda“ u neko od poglavja, gde nije mesto. Zato se u Location sekcijsi određuje mesto sadržaja u publikaciji. Najbolje je, prethodno, otvoriti novo po-

glavje (*Publication/New Chapter*) i izabati ga u rubrici *Location*. Posle generisanja, sadržaj se jednostavno prebacuje na radnu površinu novog poglavља *drag and drop* postupkom. Posao se završava definisanjem i dodeljivanjem atributa generisanim tagovima *Z_TOC TITLE*, *Z_TOC LVL1*, *Z_TOC LVL2* itd.

Indeks

Kreiranje indeksa ne razlikuje se mnogo od kreiranja sadržaja. Indeks zahteva da se u tekstu obeleže reči koje će ući u kalkulaciju. Potrebno je željene reči selektovati mišem i iz menija (*Insert / Index Entry*) startovati *Index* dialog. U # kolonu unosi se nivo aktuelnog indeksa, a u koloni *Index Entry* zateći čete selektovanu reč, kojoj se može promeniti padež. U *Sort Key* koloni unosi se karakter pod kojim će se sortirati aktuelna odrednica indeksa. Najzad, taster *Update* generiše indeks fajla.

Kao i kod sadržaja, skrećemo pažnju na traženje indeks pozicije u *Navigator*-u. Otvorite novo poglavљje i iz *Navigator*-a prebacite generisani indeks na radnu površinu *drag and drop* metodom. Posao se i ovde završava definisanjem i dodeljivanjem atributa generisanim tagovima *Z_INDEX TITLE*, *Z_INDEXLTR*, *Z_INDEX LVL1*, *Z_INDEX LVL2* itd.

Tipografske poslastice

Fino podešavanje teksta zahteva tipografske operacije koje često zbujuju početnike. Moraćete da upoznate nekoliko osnovnih termina da biste primenili brojne i moćne *Venturine* opcije.

Na nivou poglavljia moguće je definisati stanje znakova interpunkcije na početku reda (*Publication / Chapter Properties / General / Hanging Punctuation*). Sve uneto u oву rubriku (critice, navodnici...) naći će se levo od margeine, naravno, samo ako je na početku reda. Tako će, recimo, tekst sa čestim navodnicima izgledati manje „nazubljen“. Da bi se ova opcija za određeni tag aktivirala, treba to naznačiti u *Format / Paragraph Properties / Align / Text Alignment / Hanging Punctuation*.

Uvod

Jedan od prvih i prvenstvenih programi za prelom teksta, *Ventura*, obnovljava sve je novosti verzije (8.42) iz prethodne verzije (PC #22). Nove su prenosi kada se u jednom dokumentu izvrši poslovni, takođe da se verzija 7.0ve pogodi u novim stabljkama da je "glavnica", korisniku, ponosi od izbjegavajući i opisujuci razlozi mala, preostajući putovanje u se "brojne rukopise" DTP sveta.

Klasikski *Ventura* verovatno je bio u svrhu 1987. godine i smršta u verziji 7.0, osim posla (PC #22). Nove su prenosi kada se u jednom dokumentu izvrši poslovni, takođe da se verzija 7.0ve pogodi u novim stabljkama da je "glavnica", korisniku, ponosi od izbjegavajući i opisujuci razlozi mala, preostajući putovanje u se "brojne rukopise" DTP sveta.

Uvod

Jedan od prvih i prvenstvenih programi za prelom teksta, *Ventura*, obnovljava sve je novosti verzije (8.42) iz prethodne verzije (PC #22) u kojoj svi veći ponišili i u nalem časopisa. Posle privlačenja *Ventura* "principa" u planiranju prema karakterima i nako jedne duge i bagovite

Zamislite dva passusa sa različitim nazivom taga. Ukoliko se drugom passusu setuje *Format / Paragraph Properties / Breaks / In line with previous paragraph*, a zatim se u parametrima taga (*Breaks*) *Line break* prvi pogodi na *Before*, a drugog na *After*, drugi passus će se dodatno pomeriti u nivo poslednjeg reda prethodnog passusa. Passusi se razdvajaju postavljanjem odgovarajućih vrednosti u *Align* sekciji, *In From Right* (za prvi passus) i *In From Left* (za drugi passus). Drugi passus može počinjati i u nivou prvog reda prvog passusa ali sa neaktivnom opcijom *In line with previous paragraph*. Ovaj sistem tagovanja pogodan je (uz male varijacije) za prelom imenika i rečnika. Interesantno je da se poslednja opcija može izvesti i pomoću skript procedure *Side-by-side Paragraphs* (izvučite je na radnu površinu preko *Tools / Options / Customise / Toolbars / Format*).

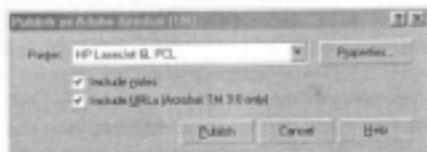
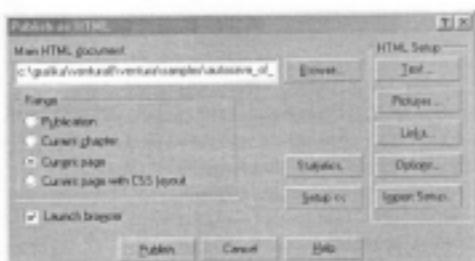
Za fino podešavanje razmaka između karaktera koristite opciju *Publication / Tracking & Kerning* ili to radite manualno na prouzvoljno selektovanom tekstu (*Ctrl+Shift*, a *Ctrl+Shift* skuplja tekst). U pomenutom dijalogu ponudene su predefinisane opcije podešavanja u parametrima taga (*Very Loose, Looser, Very Tight, Tighter, Normal*) a definišu se u *Format / Tracking & Kerning*.

Elektronsko izdavaštvo

Ustoličenje elektronskih formata koji omogućavaju portabilnost na skoro sve platforme uslovljeno je razvojem Interneta. *Ventura 8* podržava *Acrobat PDF*, *Barista* i *HTML* format. Ako zanemarimo *Barista* podršku (koncipiranu na Java aplletima), koju i proizvođači preporučuju samo za intranet mreže ili ISDN veze, ostaju dva značajna formata: *PDF* i *HTML*.

Sa *File / Publish As / Adobe Acrobat* ulazi se u dijalog za podešavanje printer-a i izbor kojim se u konverziju uključuje *Ventura hidden text* i URL adrese. Uz levu ivicu *Acrobat* dokumenta biće postavljena ikona; klik na nju prikazće skriveni tekst u zasebnom okviru. Proizvođač predlaže da se u *Print Dialog Box*-u, na *Postscript* Tab-u, aktivira *Output color bitmaps in RGB* a na *Miscellaneous* Tab-u *Bitmap Font Limit (PS)* vrednost promeni sa 8 na 0. Hiperlinkovi na poglavljima i fajlove nisu podržani.

Što se *HTML*-a tiče, *Ventura* definitivno nije *Front Page* i sa tim se treba pomiriti. Uostalom, *Corel* već ima specijalizovanu alatku tog tipa – *Corel Web Creator*. *Venturi* je preostalo da postoji dokument, sa ilustracijama i ostalim bitnim elementima, pretvori u *HTML* dokument. Iz opcije menija *File / Publish As / HTML* dolazi se do dijaloga za izbor ciljnog direktorijuma i imena *HTML* dokumenta, zatim odlučuje da li će se konvertovati cela publikacija, poglavje ili pojedinačna strana, odnosno pojedinačna strana uz podršku CSS-ja (*Cascade Style Sheet*). Sistem tagova i „usidrenih“ okvira savršeno je polazište za precizno pozicioniranje svih objekata po CSS prin-

Izvoz u HTML format i PDF

cipu, što je mnogo bolje nego smeštanje objekata strane u *HTML* tabele. Time se postiže veća preciznost pozicioniranja i ujednačenost prikaza u *Netscape* i *Internet Explorer browser-ima*.

Kao hiperlink sada je moguće umetanje adresa sa *mail*, *FTP*, *telnet* i *news* protokole; za svaki od linkova dopušteno je biranje ciljnog okvira. Opcija *Launch Browser* omogućava da se, posle konverzije, startuje osnovni browser i odmah vidi efekat. Taster *Setup* proširuje dijalog na opcije za kontrolu atributa teksta, slike, linkova (koriste se i formirani sadržaj ili indeks), podešava generalne *HTML* opcije i uvoz podataka iz drugih *Ventura* publikacija. Nakon klika na taster *Publish* počinje generisanje *HTML* dokumenta.

Dodaci

U okviru *Corel*-ovog *Add-ons* koncepta, *Ventura* mogu da se dodaju kompajirane rutine koje realizuju razne zadatke. *Ventura* je prva *Corel*-ova aplikacija koja podržava ovakav tip dodataka – DLL fajlovi sa ekstenzijom CAO obraćaju se *Corel API*-ju. Ovo su potencijalno interesantne stvari, pre svega za onoga ko poznaje C, C++ ili pas-

kal. Uz *Add-on developers kit* stižu listinzi, hederi i potrebna uputstva za pisanje dodataka.

Prednost *Add-ons* koncepta nad skriptovima jeste brzina izvršavanja i činjenica da ih sami skriptovi pozivaju. Mogu se pisati u fortranu, paskalu, C i C++ jeziku; dodatke čak možete da pišete i pomoću skriptova, čijim se prevođenjem

dobjiva upotrebljivi binarni fajl. Dodaci pisani u skript jeziku imaju samo funkciju (RUN), dok dodaci pisani u drugim jezicima omogucavaju da ih, u zavisnosti od potreba, bude i više.

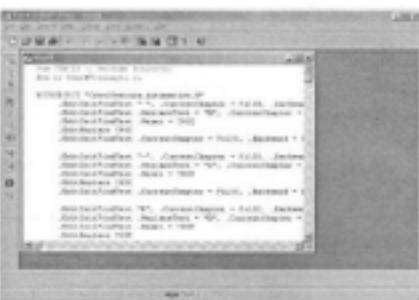
U Tools meniju nalazi se opcija Add-ons, čijim se aktiviranjem otvara manji dijalog koji nudi osnovne mogućnosti: New, Uninstall i Run. Prvom se učitava novi dodatak, drugom deinstalira, a trećom startuje. Levo od ovih tastera je prozor sa stablom u koji su smješteni sami dodaci; selektujete željeno ime i kliknete na Run.

Skript jezik

Skript je *Corel*-ov unapredeni makro jezik (Tools / *Corel Script*). Kako se u toku rada na nekom dokumentu ponavlja pano jednoličnih poteza, njihovo snimanje i izvršavanje znatno ubrzava i olakšava rad. Prednost *Corel* skriptora je u tome što se u njima snimaju samo rezultati pritisaka tastera sa tastature i miša, a ne sami pritisci. Zmislite kako bi se teško, po ranijim makro pravilima, snimila opcija promene fonta selektovanog teksta. Sada se ona zapisuje jednostavnim *FormatSelected Text „PalačinoPC“*. Skript jezik ne omogućava samo sekvensijalno izvršavanje snimljenog već korisnik može da ubaci dijaloge za unos podataka, kojima se dodatno preciziraju radnje koje slede. Skript koji se često izvršava može se zamjeniti skraćenicom i ubaciti na meni ili toolbar.

Postoje interni i eksterni skriptovi. Interni su snimljeni u okviru stila i nastaju snimanjem u samoj Venturi, a eksterni se snimaju u odvojenom tekstu fajlu sa ekstenzijom .CSC. Njihova prednost je u tome što mogu da se koriste u bilo kom Vewhara dokumentu, a ne samo u onom u kome su nastali, dok je prednost internih skriptova prenošenje sa publikacijom. Naravno, interni skriptovi mogu se eksportovati u eksterne.

Uz Venturu stiže editor skriptova i niz Skript Wizard-a koji donose korisne funkcije kao što su brojanje reči, zamena duplih blankova jednim, kreiranje kalendarâ za određen mesec, pretraživanje dokumentâ zbog neiskorišćenih tagova, kreiranje liste sadržaja u izabranoj biblioteci, spisak boja i fontova u EPS fajlu, kreiranje poslovnih dokumentâ formi, pisama... Tako StyleSheet informaciju generiše izvezati o parametrima stilâ.

Script Editor

PrintScheduler štampa publikaciju u određeno vreme, a *ClipArtManuf* uvozi više slika, postavljajući ih u okvire praćene nazivom fajla. U *Corel Neas* konferencijama već se pominje želja za kontrolom iz *Visual Basic-a*, ali za sada malobrojni pokušaji rezultiraju neuspehom.

Add-Ons

Ventura nudi ponešto i za prave programere. Oni mogu raditi u okraženjima koja su im bliska (već pomenuti *Script*, *C++*, *Pascal*, *Fortran*) i formirati module za Ventura 8. Ovi moduli se zovu *Add-Ons* (*Tools* / *Add-Ons*) i specijalna su verzija *Wizdunes* DDL biblioteka, ali sa ekstenzijom CAO kojima se pristupa Ventura interfejsu (API). Razlika između .CAO i .DLL je u tome što *Add-On* varijanta poseduje specijalnu funkciju koju Ventura poziva nakon njihove instalacije. Ostale funkcije iz *Add-On* odmah se registrovaju, pa se nakon toga mogu dodavati na toolbar ili u meni. Možete kreirati i sopstveni spell checker. Dakle, ita vas sprečava da krenete?

Priloženi Ventura8.CAO posjeduje IndexConcordance, koji unos iz zadate liste indeks markere u ASCII tekstu fajl, Text To Table, koji konvertuje selektovani tekst u tabelu, TablePreset, koji ubacuje tabelu na osnovu zadatih parametara i WordCount, koji broji reči u aktuelnom tekstu.

Database Publisher

Publikovanje baza podataka dopunjava Venturin širok dijapazon upotrebljivosti. Iz menija Tools / Corel DataBase Publisher dolazi se do četiri podopćije: obrada novih baz, ulazak u Wizard koji to re-

di po etapama, ažuriranje Output fajla, same baze i uspostavljeni odnosa. Podržani su DBF (dBase III, IV, V, FoxPro 2.0, 2.5, 2.6, 3.0, DBC), DB (Paradox verzije 3, 4 i 5), MDB (Microsoft Access), XLS (Excel 3, 4, 5), WK1-WK4 (Lotus), TXT (običan tekst), SQL i neki drugi formati. Sve ovo se pogodno primenjuje kod pripreme rečnika i imenika, a publikovanje na Web-u biće olakšano uvođenjem HTML formata.

OLE objekti

OLE standard dopušta aplikacijama da eksponiraju programabilne objekte, kako bi ih druge kontrolisale. Eksponirati objekat znači formirati u aplikaciji skript ili makro komandu koja omogućava kontrolu od strane drugog programa. Aplikacije koje podržavaju OLE Automation zovu se OLE Automation serveri, a programabilne, koje mogu koristiti server skriptove i makro, nazivaju se OLE Automation Controllers.

Venturin Script se može iskoristiti za poziv ne-Corl-ovih OLE Automation programa. Na primer, komandom WITHOBJECT pozivate Word-ov Word.Basic objekt; u sledećem primeru kreira se novi Microsoft Word 6.0 dokument koji sadrži ime korisnika i datum:

```
WITHOBJECT "Word.Basic"
    .FileNew .Template = "Normal"...
    .NewTemplate = 0
    .InsertField .Field =
        "USERNAME \ * MERGEFORMAT"
    .Insert Chr$(9)
    .InsertDateTime .DateTimePic =
        "dd / MM / YYYY", ...
    .InsertAsField = 1
    .FileSaveAs ...
    .Name = "IME_DATUM.DOC", ...
    .Format = 0
END WITHOBJECT
```

Priprema za izlazne uređaje

Odštampavši papir na laserskom štampaču nismo zatvorili krug DTP posla - mnogi će zahtevati kvalitetnu pripremu teksta za štampu, što podrazumeva korišćenje uređaja za osvetljavanje na filmu. Tada su standardi znatno viši: treba poznavati mnoge tipografske tehnike i vremenom sticati iskustvo. Ovde ćemo objasniti važnije pojmove, ne ulazeći u detalje koji će možda biti tema posebnog specijalnog dodatka „PC-ja“.

Fontovi

Na osnovnom CD-u naci ćete obilje Bitsream Type 1 i True Type fontova. Podržani su TrueDoc tehnologijom, koja Venturi omogućava da zabeleži oblike svih karaktera fontova korišćenih u prelomu i da ih snimi u osnovnu dokument. To rešava „transportne probleme“ kod „seobe“ publikacije. Opcija Embed font raspoloživa je sa menija Publications / Publication Properties / GeneralFonts. Kod snimanja u fajl Ventura uvek uzima original Type 1 i TrueType fontove, ali se kod direktnе štampe na laserski štampač Embed mora isključiti, da bi se stampalo kvalitetnijim, originalnim fontovima.

TrueDoc može da zameni i fontove korišćene u Artistic tekstu ili u tekstovima uvezenim kroz CDR i CMX fajlove. Pošto ih on ne može „otkriti“ na način kako ih otvara u osnovnom tekstu, preporučljivo je otvoriti dodatni paragraf i nekoliko pasusa tagovati fontovima koje u vašem dokumentu koristi Artistic text ili uvezeni CDR / CMX fajl. Kod snimanja oblika karaktera i ti fontovi biće uzeti u obzir.

Ima i loših vesti: TrueDoc koristi samo manuelni kerning, a ne automatske kern parove (podeljivanje razmaka između ključnih karaktera u fontu) i ne može pravilno umetati CE fontove sa našim slovima.

PANOSE Font Matching je sistem koji je Corel ustanovio za supstituciju nedostajućih fontova (Tools/Options/Font/PANOSE Font Matching). Ti fontovi bivaju (po želji korisnika) zamjenjeni drugim, koji se, od tog momenta, na listi pojavljuju sa oznakom u vidu dve polukružne strelice. Ovaj sistem zamene ne pravi razliku između Type 1 i True Type fontova, već u nedostatku fonta ubacuje postojeći font druge vrste. Treba napomenuti da PANOSE Font Matching zamjenjuje i fontove

korišćene u *Artistic Text* segmentu i one pristigle importovanjem CDR i CMX dokumenata.

Kako *Ventura* ne podržava *Unicode*, u tekstovima koji poseduju i latinicu i cirilicu moraće se ručno intervenisati. Pokušajte da takve situacije sebe olakšate primenom skript fajla (presaznute sa *SezamaPro* fajl *venSy2u.zip* sa *script* (cao) i *addon* (csc) fajlovinama za konverziju iz YUSCII u *Unicode* latinicu).

Tretman boje

Kolor modeli podržani od *Venture* su: CMYK, CMYK 255, CMY, RGB, HSB, HLS, L*a*b*, YIQ, Grayscale, Registration, kao i palete: DIC Color Guides, DuPont Spectrastar Solid Color Library, FOCOLTONE Color System, PANTONE Spot Color, PANTONE Process Color, PANTONE Hexachrome, TOYO INK COLOR FINDER system i TRUMATCH 4-Color Swatching System. Sistemi Color Blend i Mixing Area su za formiranje sopstvenih boja.

U sadržaj dokumenta, boje se unose u vidu definicije okvira grafike ili fonta (*outline*) ili definicije pozadine okvira, grafike ili teksta (*fill*). Zastupljeni su sledeći *fill* tipovi: Uniform, Fountain, Two-Color pattern fill, Bitmap teksture i PostScript (PS) teksture.

Kada se prelom priprema za prebacivanje na film, preporučljivo je izabrati isti color-matching sistem za *outline* i *fill* segmente, jednim od dva sistema: procesni ili spot. Procesni sistem je zastupljen PANTONE, FOCOLTONE i HEXACHROME bojama a mogu se mešati CMYK, RGB ili HSB kolor modelima. Za *Spot* sistem *Ventura* nudi podršku za FOCOLTONE, TOYO INK COLOR FINDER, SpectraMaster i TRUMATCH.

Boje se kontrolisu iz *Tools / Options / Global / Color Management* menija. Pantone spot boje se prikazuju na RGB uređajima korišćenjem sRGB vrednosti, a i kod separacije i prelaza u CMYK takođe se koriste Pantone vrednosti. Ako želite da se Pantone paleta tretira kao CMYK (slično prethodnoj verziji), podešite *Map Pantone Spot Colors into CMYK* gavan.

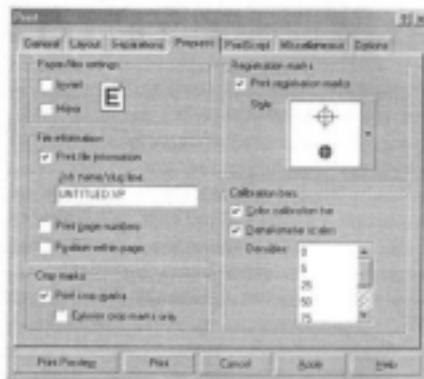
Separacija

Segment vezan za štampu identičan je *Corel*-ovom (*Print / Separation*). Uvedena je *PostScript* 3 podrška, a nova separacija boja dopušta podeša-

vanje screening metoda. Uvedena je i opcija *File / Export Page as EPS*. Za razliku od *QuarkXPress-a*, u *Corel*-ovoj implementaciji ove opcije u EPS fajl umeću se i korišćeni fontovi. Još jedan veliki adut *Venture* je šestobojna separacija (Pantone Hexachrome).

Segment za separaciju boja važan je deo kod pripreme preloma za osvetljivač filma. Separacija je razlaganje strane na četiri boje (Cyan, Magenta, Yellow, Black) koje se mogu odvojeno stampati. U *Advanced* panelu birate jedan od rasterizujućih sistema koje *Corel Ventura* podržava: AGFA Balanced Screening, Linotronic RT i HQS Screening i podešavate polutonski model, frekvenciju i ugao rasterizacije, kao i *Overprint* teksta i grafike. Na ovaj način se dobro interpretiraju PS i EPS fajlovi.

Overprint je postupak tretiranja kontakta boja koje se u prelomu dodiruju ili preklapaju. Zastupljena su dva tipa *overprint-a*. Zamislimo žuti

Efikasnost CorelDRAW-a: Prepress opcije

krug na plavoj pozadini: kod separacije takvog predloška u Cyan separatu ostaje "rupa" koju će u Yellow separatu "popuniti" žuti krug. Da bi se predupredili efekti šetanja papira prilikom štampe ili pojačala vidljivost kontakta (kada su boje svestrile) pribegava se tehniči sužavanja pozadinske „rupe“ (tako žuti krug delimično i po tankoj liniji prelazi preko plave pozadine - *Chequer*) ili širenja prednjeg plana (žutog kruga) koji i tada po tankoj liniji „gazi“ plavu pozadinu (*Spre-*

aj). Ventura podržava *Spread* sistem kao osnovu *Color trapping-a*. *Color trapping* je regulacija kontakta boja koje se preklapaju ili dodiruju. Postoji nekoliko načina kontrole „dodira“ kada se u *Print* opciji izabere segment separacije:

- Automatska kontrola (*Auto spreading*), kod koje se definiše maksimalna vrednost za *overprint* (za svetlijе boje veći procenat) i minimalna veličina fonta na koju treba ovu opciju primenjivati (*Auto spreading* na malom fontu da je loše rezultate);
- *Overprint* kolor separacije (taster *Advanced / Overprint color*), gde se definiše segment separacije pripremljen za „gaženje“ ostalog sadržaja. Treba naglasiti da li u *overprint* ide tekst, grafika ili i jedno i drugo;
- Automatski *overprint* crne (*Always overprint black*) omogućava da tekst i/ili grafika koji sadrže minimum 95% crne automatski idu u *overprint*; korisna opcija za dokumente sa mnogo teksta. U *Options / Special Settings* se menja vrednost za *Overprint black Threshold*;
- *Overprint* izabrane grafike (*Overprint fill*) ili grafičkog primitiva (*Overprint Outline / Over-*

print Fill). *Overprint Fill* dopušta štampanje izabrane grafike ili okvira preko ostalih sadržaja u pozadini. Najbolje je ovo primenjivati kada je boja prednjeg plana tamnija od boje koja se „gazi“ (crvena iznad žute će rezultirati narandžastim „oreolom“). *Overprint Outline* omogućava da se okvir objekta štampa preko ostalih sadržaja pozadine. Kod definisanja debljine *Outline-a* treba imati na umu da će samo polovina odabrane vrednosti „štetiti“ preko osnovnog objekta;

Overprint teksta se definiše opcijom *Format / Text / Overprint*, za selektovani tekst ili pasus u komе se nalazi kurzor. *Overprint* opcija se tekstu može dodati i preko dijaloga sa parametrima taga.

Ukoliko se u dokumentu koristi *Artistic text* ili OLE objekat iz *Corel-a*, obratite pažnju na podatak koji vas, kod izbacivanja separacije na film, može ostaviti bez pojedinih segmenata teksta. Dobro proverite broj nodova po jednoj krivoj i uskladite ga sa opcijom *File / Print Preview / Settings / Options / PostScript References / Maximum points per Curve*.

Za kraj

Ventura 8 je stabilan i moćan alat za preloem svih vrsta dokumenata, ali posebnu snagu iskazuje u preloemu dugih i kompleksnih publikacija. Iako joj je podrška za PDF slabija od *Adobe FrameMaker* paketa, slobodno možemo reći da je ispred njega po broju opcija, jednostavnosti prelamanja i mogućnosti stalnog kontakta sa tekstrom koji se prelama, čak i izvan osnovnog programa.

Novine su brojne: povećana brzina zbog eksternog referenciranja slika, mogućnost konvertovanja vektorske grafike u bitmape, čime se oslobadaju resursi mašine, podrška *Plug-ins* konceptu u obradi slika, ubrzane *multichapter* opcije, brza štampa i manji *PostScript* fajlovi, postojanje samo jednog tekst moda, dopunjena i funkcionalnija integracija tagova, startno tagovani okviri, transparentnost u izvršavanju srodnih postupaka (*Streamlined Dialog Boxes*), iako pode-

šavanje okruženja, *Intelli Mouse* podrška, unapredeni *Search and Replace* (tražite tekst a modifikuјete *Paragraph* tag primerjen na sekciju u kojoj je tekst pronađen), konačna integracija *Print Engine*-a sa DRAW i PAINT paketom, sistem lociranja grešaka koji sprečava „pučanje“ aplikacije...

Konsultujući se sa onima koji je svakodnevno koriste i kojima se ovom prilikom zahvaljujemo na iznetim zapražanjima, zaključeno je da ne postoji nijedan bag koji bi ozbiljnije ugrozio neku od osnovnih i bitnih faza u preloemu. Kako je matični program firme *CorelDRAW* došao do stabilne devete verzije, nadamo se da će uskoro i *Ventura 8* „inkrementovati“ svoju oznaku. Ne očekujemo nove opcije, ali sa pravom očekujemo bolju podršku za PDF i HTML, podršku UNICODE setu fontova, *Open Type*-u koju će forisirati Windows 2000 i VBA integraciju.

Ventura 8: practice

View menu

Alt + F6	Copy Editor view
Alt + F7	Page Layout view
Alt + F8	Page Tag view
Shift + F2	Zoom dialog box
Ctrl + G	Go To Page dialog box
Ctrl + K	Hide/Display frame borders
Ctrl + H	Hide/display tabs and returns
Ctrl + Alt + C	Hide/display column guides
F7	Open the list dialog box used
Ctrl + Y	Stops objects to the grid
Ctrl + N	Refresh the Document Window

Insert menu

Ctrl + Shift + D	Insert the current date and time
Ctrl + Shift + R	Insert an endnote reference
Ctrl + Shift + Q	Insert an equation
Ctrl + Shift + F	Insert a footnote reference
Alt + Shift + H	Insert hidden text
Ctrl + Shift + L	Insert a hyperlink
Ctrl + Shift + I	Insert an index entry
Ctrl + Shift + K	Insert a marker
Ctrl + Shift + C	Insert a number or cross reference
Ctrl + END/BSR	Insert a page break
Ctrl + Shift + Y	Insert a symbol
Ctrl + Shift + V	Insert a variable marker
Ctrl + Shift + O	Insert an object from another application

Page menu

Alt + Delete	Delete pages from the publication
Alt + Shift + I	Insert pages into the publication

Tools menu

Ctrl + J	Set/Cancel VENTURA options
Ctrl + F8	Open the Spell Checker dialog box
Ctrl + Alt + H	Open the Hyphenation For Selected Word dialog box

Format menu

Ctrl + Shift + S	Open the Text Properties dialog box
Ctrl + F7	Open the Frame Properties dialog box
Ctrl + Shift + T	Open the Edit Text dialog box (you must have Arabic text selected to use this command)
Ctrl + F8	Open the Paragraph Properties dialog box
Shift + F9	Open the Tag window
Ctrl + F2	Update Auto Numbering
F7	Open the Insert-based dialog box
Alt + Enter	Open the Properties dialog box for the selection
Alt + G	Group the selected objects
Alt + U	Ungroup the selected grouped objects
Alt + M	Edit page numbering
Ctrl + Shift + B	Edit publication properties
Alt + E	Edit tracking and learning
Ctrl + F3	Update automatic page numbering in the current chapter
Ctrl + . (backslash)	Select the next frame on the page
Ctrl + . (space)	Select the previous frame on the page
Ctrl + Shift + Space	Toggle the selection between a frame and the text in the frame
Shift + F2	Send object to back
Shift + F3	Bring object to front
Ctrl + F3	Bring object forward one layer
Ctrl + F2	Send object back one layer
Ctrl + Q	Convert selected object to curves
Alt + L	Align the left edges of selected objects
Alt + R	Align the right edges of selected objects
Alt + T	Align the top edges of selected objects
Alt + B	Align the bottom edges of selected objects
Alt + S	Center object(s) vertically
Alt + E	Center object(s) horizontally
Alt + H	Place an even amount of horizontal space between selected objects
Alt + V	Place an even amount of vertical space between selected objects

Text-formatting

Ctrl + <	Decrease the font size of the selected text by one point.
Ctrl + >	Increase the font size of the selected text by one point.
Ctrl + M	Format selected text as normal.
Ctrl + B	Apply/reverse bold formatting to/from the selected text.
Ctrl + I	Apply/reverse italic formatting to/from the selected text.
Ctrl + U	Apply/reverse single underline to/from the selected text.
Alt + Shift + D	Apply/reverse double underline to/from the selected text.
Ctrl + S	Apply/reverse subscript to/from the selected text.
Ctrl + C	Apply/reverse superscript to/from the selected text.
Ctrl + L	Left align the selected text or paragraph.
Ctrl + E	Center align the selected text or paragraph.
Ctrl + R	Right align the selected text or paragraph.
Alt + J	Justify the selected text or paragraph.
Ctrl + Shift + U	Change the selected text to uppercase.
Ctrl + {	Decrease interline spacing by .5 point.
Ctrl + }	Increase interline spacing by .5 point.
Ctrl + [Loosen the tracking of the selected text by .10 ems.
Ctrl +]	Tighten the tracking of the selected text by .10 ems.

Symbols and special characters

Ctrl + Alt + C	Copyright mark.
Ctrl + Alt + R	Registered trademark.
Ctrl + Alt + T	Trademark.
Ctrl + Shift + H	Hyphen.
Alt + .	Ellipsis.
Alt + _	Em dash.
Alt + -	En dash.
Ctrl + Shift + M	Em space.
Ctrl + Shift + N	En space.
Ctrl + Alt + P	Figure space.
Ctrl + Space	Non-breaking space.
Ctrl + T	Thin space.
Ctrl + '	Quote (single-opening).
Alt + ''	Quote (single-closing).

Text selection

Ctrl + click a sentence	Select a sentence.
Alt + click a paragraph	Select a paragraph.
Ctrl + Alt + click each	Select multiple paragraphs.
Shift + click paragraph	Select sequential paragraphs (with the Paragraph tool).
Shift + click at the end of	Select text from the cursor to another point.

Toolbox shortcuts

Shift + F3	Open the Uniform Fill dialog box.
Alt + F3	Open the Fountain Fill dialog box.
Shift + F5	Open the Outline Color dialog box.
Alt + F5	Open the Outline Pen dialog box.
Alt + L	Open the Frame Tools toolbar.

Publication-navigation shortcuts

Alt + Home	Go to the beginning of the chapter.
Alt + End	Go to the end of the chapter.
Ctrl + Home	Go to the beginning of the publication. (moves to the beginning of the text file in Copy Editor view)
Ctrl + End	Go to the end of the publication. (moves to end of the text file in Copy Editor view)
Alt + Page Down	Go to the next chapter.
Alt + Page Up	Go to the previous chapter.
Ctrl + Page Down	Go to the next page.
Ctrl + Page Up	Go to the previous page.
Page Down	Go to the next page or screen.
Page Up	Go to the previous page or screen.
Shift + Page Down	Select the next screen.
Shift + Page Up	Select the previous screen.
Ctrl + G	Open the Go To dialog box.
Fit	Zoom in.
Fit	Zoom out.
Fit	Zoom to actual size.
Fit	Zoom to page.
Fit	Zoom to facing pages.
Shift + Fit	Zoom to selected object(s).